

Kurskod: SKDK02
Termin: Vårterminen 2016
Handledare: Marja Åkerström och
Jörgen Eksell

Näthat

Hur digitala knytnävar kan skapa smärta i det fysiska livet
MICHAELA BOGNÄS & ISABEL AGARDH

Lunds universitet
Institutionen för strategisk kommunikation
Examensarbete för kandidatexamen

Abstract

Cyber Bullying – How digital fists can create pain in the physical life.

This Bachelor thesis aim to increase the understanding of expressions of hate, hatred and vitriol on the Internet, in other words cyber bullying. Furthermore the study aims to increase the understanding of how the phenomenon is spread. The essay focus to embody the question of the liability issue within the phenomenon and how it can be prevented by strategic communication. Based on previous research we can see that there is a flaw in the liability issue and how information about cyber bullying is spread, therefore our research contribute to how the phenomenon can be handled using strategic communication. The empirical material consists of quantitative surveys with qualitative complements in form of focus groups. The surveys were responded by 126 youths in the age of 12-16 years, from the school Enskilda Gymnasiet in Stockholm. We have tried to relate the different parts of cyber bullying, in terms of causes and consequences. The elements of social media, mental health and the liability issue have been analyzed in order to achieve a relevant result. We show that information is essential to prevent cyber bullying and that there are three major operators that the youngsters have confidence in; school, parents and the police. Our analysis indicates that there is a cavity in the spread of information and therefore highlights the importance of communication. The result leads us to the question of liability and who it is that parents today's youth. Our study highlights the importance of strategic communication and therefore points to the importance of teaching students from an early age about online ethics, to help them understand what consequences cyber bullying can lead to. The study has resulted in a number of suggestions for improvement regarding the liability question and cyber bullying, which shows that the school should be the primary source of information. Building on this a strategic communication plan for schools should be developed to clarify the information that should be informed.

Keywords: Cyber bullying, strategic communication, communication, information, liability, school, social media, Internet.

Number of characters including spaces: 134 235

Sammanfattning

Näthat – Hur digitala knytnävar kan skapa smärta i det fysiska livet.

Denna uppsats syftar till att öka förståelsen för näthat och dess spridning bland ungdomar i åldern 12-16 år. I denna studie konkretiseras och definieras fenomenet näthat för att skapa en djupare förståelse av ämnet. Utifrån tidigare forskning har två huvudsakliga aspekter lyfts fram - ansvar och kommunikation. Studien syftar till att konkretisera vem som bär ansvar att informera om näthat och lyfta fram hur strategisk kommunikation kan förebygga näthat och dess konsekvenser. Dessa två aspekter har lyfts fram då vi anser att det finns en avsaknad av detta i den befintliga forskningen och vi vill genom vår studie bidra med ett komplement. Studien tar avstamp i tidigare forskning och utvecklas därifrån genom en kvantitativ enkätundersökning med kvalitativa komplement. Enkäten genomfördes av 126 elever från skolan Enskilda Gymnasiet, en högstadie- och gymnasieskola i Stockholm, och resultatet av den belyste än mer de två kritiska punkterna ansvar och kommunikation. De olika delarna sociala medier, psykisk ohälsa och ansvarsfrågan har analyserats och återkopplats till tidigare forskning, allt för att lyckas uppnå ett relevant och trovärdigt resultat. Analysen visar sedermera på det hålrum som finns i spridningen av information kring näthat och understryker därmed vikten av att definiera vem/vilka aktörer som bär ansvaret att föra den strategiska kommunikationen. Utifrån det empiriska materialet har tre huvudsakliga aktörer tagits fram; skolan, föräldrar och polisen. Genom vidare analys har slutsatsen framtagits som visar på att skolan bör vara den främsta kommunikativa informatören av näthat, de bör sedermera arbeta med grund i en kommunikationsplan utvecklad för just deras skola.

Nyckelord: näthat, strategisk kommunikation, kommunikation, information, ansvar, skolan, sociala medier, internet, digitala medier.

Antal tecken inklusive blanksteg: 134 235

Tack till

Eleverna och lärarna på Enskilda Gymnasiet som gjorde denna studie möjlig.

*Arbetet kring detta examensarbete har till lika stora delar utförts av båda
författarna.*

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	8
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	9
1.2 SYFTE	10
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR	10
1.4 DISPOSITION	10
2. BAKGRUND - NÄTHAT	12
2.1 LAGAR OCH REGLER KRING NÄTHAT - VAD ÄR NÄTHAT?	12
2.2 SOCIALA MEDIERS INNOVATIVA FRAMFART	14
4. TIDIGARE FORSKNING	15
4.1 MOBBNING	15
4.2 NÄTHATETS PÅVERKAN PÅ DEN PSYKISKA HÄLSAN	17
5. TEORETISK REFERENS RAM	19
5.1 VAD ÄR KOMMUNIKATION?	19
5.3 MODERNITET, ACCELERATION OCH IKT	21
5.4 ANONYMITETENS PÅVERKAN PÅ INDIVIDENS INTENTION	23
6. METOD	25
6.1 VETENSKAPSTEORETISK ANSATS	25
6.2 ENKÄT – EN KVANTITATIV UNDERSÖKNING MED KVALITATIVA KOMPLEMENT	27
6.3 FOKUSGRUPP	29
6.4 ETIK	30
6.5 METODKRITIK	32
6.6 RESULTAT AV FOKUSGRUPPERNA	32
6.7 ANALYMETOD	33
7. ANALYS	34
7.1 RESULTAT AV ENKÄTERNA	34
7.2 ANONYMITET	35
7.2.1 DAGENS SOCIALA MEDIERS MÖJLIGGÖRANDE FÖR ANONYMITET SAMT SPRIDNING OCH DESS PÅVERKAN PÅ NÄTHAT.	35
7.2.2 IKT OCH DEN ACCELERERADE SAMTIDEN	38
7.2.3 MAKT, REPETITION OCH INTENTION ATT SKADA	42
7.3 UPPMÄRKSAMHETSFRÅGAN	44
7.3.1 UPPMÄRKSAMHET – VEM BÄR ANSVARET I ATT FÖRA DEN KOMMUNIKATIVA PROCESSEN?	44
7.3.3 PSYKISK OHÄLSA	47
7.3.2 HUR KAN NÄTHAT FÖREBYGGAS?	49
7.4 ANSVARSFRÅGAN	52
7.4.1 VEM BÄR ANSVARET ATT INFORMERA OM NÄTHAT ENLIGT DE UNGDOMAR VI HAR TALAT MED, OCH HUR KAN MAN UTVECKLA DETTA ANSVAR RENT FORMELLT.	53

7.4.2 FÖRÄLDRAR SOM PRIMÄR INFORMATIONSKÄLLA	53
7.4.3 SKOLAN SOM PRIMÄR INFORMATIONSKÄLLA	56
7.4.4 SOCIALA MEDIER SOM PRIMÄR INFORMATIONSKÄLLA	58
7.4.5 VEM UPPFOSTRAR DAGENS UNGDOMAR?	61
8. DISKUSSION OCH SLUTSATSER	62
9. KÄLLFÖRTECKNING	66
9.1 LITTERÄRA KÄLLOR	66
9.2 ELEKTRONISKA KÄLLOR	67
9.2.1 E-BÖCKER	68
9.2.2 AVHANDLINGAR	68
9.2.3 VETENSKAPLIGA ARTIKLAR	68
9.2.4 LAGAR OCH PROPOSITIONER	69
9.2.5 RAPPORTER	70
10. BILAGOR	72
10.1 ENKÄTEN	72
10.2 KATEGORISERADE FRITEXTSVAR	76
10.3 LATHUND KOMMUNIKATIONSPLAN	99

1. Inledning

Internet är det första människan skapat som vi inte kan förstå

- Eric Schmidt (i Kirolos, Snickars & Strömbäck, 2012, s. 123)

I dag har 95 % av Sveriges hushåll tillgång till internet och därmed också till sociala medier, något som är en central del av ungdomars vardagliga kommunikation. De flesta ungdomar spenderar dagligen flertalet timmar på sociala medier så som Facebook, Kik och Instagram (Iis, 2015). Det innebär att den fysiska interaktionen som tidigare utspelats på skolgården eller i hemmen har flyttats till de digitala plattformarna. Den nya digitala kommunikationen har möjliggjort för individen att lära, möta och integrera på nya forum. I takt med denna nya kommunikation har även negativa konsekvenser utvecklats, däribland denna studies huvudämne, näthat. Polisen definierar näthat likt följande:

Med ordet näthat menar man hot och trakasserier på nätet. Till exempel om någon skriver en kränkande eller hatisk kommentar till eller om någon – ofta i sociala medier. (Polisen, 2016).

Näthat kan med andra ord likställas med mobbning på internet. De glåpord och slag som tidigare delats ut på skolgården, delas idag ut på samma sätt verbalt, online. Det centrala med näthat och dess utspridning är att den tekniska utvecklingen har raderat kravet på tid och rum. Då majoriteten av dagens ungdomar har konstant tillgång till dator, mobil eller surfplatta under dygnets alla timmar, är inte kommunikationen bunden till den tid de spenderar i skolan likt vid traditionell mobbning (SOU 2016:7).

Tidigare studier visar att en av tre ungdomar för utsätts för näthat i dagens samhälle (Friends, 2015), en siffra vilken påvisar den samhällsrelevans ämnet har. En stor del av problematiken med näthat ligger i att det inte finns några konkreta

åtgärdsförslag för hur näthatet kan förebyggas. Genom att analysera tidigare forskning har vi fastställt att det idag finns en avsaknad av forskning kring ämnet näthat med aspekterna ansvar och information. Det är här den stora problematiken uppstår. Det finns i dagsläget ett informativt gap kring fenomenet näthat vilket har lett till att alla inblandade har svårt att veta hur de ska förhålla sig till det och dess konsekvenser. Detta gäller likväl aktörer som har möjlighet att påverka spridningen av näthat som ungdomarna som utsätter/utsätts för näthat. Detta informationsgap har uppstått och därmed skapat luckor i ansvarsfördelningen och den kommunikativa aspekten. Med detta menas att det inte finns definierat vem som är ansvaret att informera om näthat samt vilken typ av information som bör kommuniceras. Denna studie syftar bland annat till att undersöka hur näthat utvecklas och sprids på sociala medier. Precis som det inledande citatet visar finns det mycket på internet vi inte ännu förstår, detta gäller även utformningen och strukturerna av näthat och dess påverkan på individen. En början till att finna en lösning på det komplexa problemet näthat är att fokusera på att minimera riskerna och maximera möjligheterna i de nya medierna (Carlsson, 2010).

1. PROBLEMFORMULERING

I dagens samhälle har den digitala kommunikationen tagit en stor plats för den mellanmänniska interaktionen, något som återfinns genom Heide, Johansson och Simonssons (2012) definition av kommunikation där de hävdar att all kommunikation är medierad. Den dagliga kommunikationen har med andra ord bytt plattform, till en digitaliserad sådan där individen och då framförallt ungdomar utbyter mening. Det problematiska med denna innovativa framfart är att möjligheterna för den negativa interaktionen även har ökat, i denna interaktion återfinns fenomenet näthat.

Tidigare forskning har påvisat att ungdomar i dagens samhälle har gått från att bli utsatta för mobbning till kränkningar på nätet, så kallat näthat. Det framgick att möjligheterna för att sprida hat online var lättillgängligt och okomplicerat. Den centrala tanken som utformades i takt med analys av dessa studier var att det inte finns någon konkret lösning på problemet. Ansvaret för att informera om näthat cirkulerar i dagsläget mellan olika aktörer som konsekvent skyller ansvaret på varandra (Carlsson, 2010), en process som leder till att ingen tar problemet på tillräckligt stort allvar eller driver arbetet framåt. Det finns även en bred problematik i att kunskapen kring ämnet näthat är bristfällig (Berne, 2014). Det finns ingen tydlig

plan på hur man på bästa sätt kan kommunicera ut budskapet om näthat för att få ungdomar att förstå allvaret och problematiken i det hela. Detta beror till stor del på att det finns en kunskapsbrist hos de vuxna aktörerna, där framförallt föräldrar inte vet vad deras barn gör online, och hur det kan komma att påverka deras vardagliga liv (Carlsson, 2010). Ytterligare en relevant faktor i näthatsfrågan är dess påverkan på ungdomars psykiska hälsa, som enligt tidigare forskning har visat sig vara en påtaglig konsekvens (Berne, 2014). Detta redovisar samhällsrelevansen i ämnet näthat och de facto att det måste vidtas åtgärder för att minska spridningen och dess negativa konsekvenser. Vi anser att man med hjälp av strategisk kommunikation kan bidra till alternativa lösningar på problemet och skapa uppmärksamhet i ämnet för att fylla det informationsgap som finns hos både vuxna och unga. Med grund i ovanstående motiveras ämnesvalet i denna studie som ämnar bidra med kunskap till den befintliga forskningen. Nedan följer det syfte och frågeställningar som kommer ligga till grund för den föreliggande studien.

1.2 SYFTE

Syftet med denna studie är att undersöka och analysera hur näthat utvecklas och sprids på sociala medier bland ungdomar i åldern 12-16 år. Därefter ämnar slutsatser dras om hur skola, familj och polis, kan skapa en dialog kring näthat och hur ansvarsfördelningen för denna kommunikationsprocess bör ser ut. Utifrån detta syftar studien till att ta reda på hur man med hjälp av strategisk kommunikation kan förebygga näthat.

1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR

- Hur påverkar den digitala utvecklingen spridningen av näthat?
- Hur kan strategisk kommunikation förebygga näthat?
- Vem/vilka bär ansvaret för att sprida kunskap om näthat?

1.4 DISPOSITION

I nästkommande avsnitt presenteras tidigare forskning inom området näthat. Den tidigare forskning som ligger till grund för studien behandlar näthat som definition, dess utveckling och hur maktrelationer utvecklas inom det nyetablerade fenomenet näthat. Vidare följer avsnitt 5, den teoretiska referensramen, vilken

redovisar för de teorier som ligger till grund för analysen. De huvudsakliga teorier som behandlas är teorier inom strategisk kommunikation som ger grunden för analysen följt av teorier kring psykisk ohälsa, informationskommunikationsteknik (IKT) psykisk ohälsa samt anonymitet och sociala medier. Avsnittet som följer, redovisar den metod som använts vid empiriinsamlingen samt kritik till denna. I avsnitt 7 följer en analys som är indelad i tre huvudområden: *anonymitet, uppmärksamhet och ansvar*, detta för att skapa en tydlig struktur i studien och följa de frågeställningar som studien utgår från. Uppsatsen avslutas sedan med avsnitt 8 där slutsatser och diskussioner presenteras för att på ett tydligt sätt presentera de resultat som studien kommit fram till.

2. Bakgrund - näthat

Nedan presenteras ett bakgrundsavsnitt om näthat med grund i de lagar och regler vilka existerar i dagsläget. Vidare presenteras fenomenet sociala medier och dess funktion i dagens samhälle, för att lägga en grund inför det föreliggande arbetet.

2.1 LAGAR OCH REGLER KRING NÄTHAT - VAD ÄR NÄTHAT?

Näthat är ett relativt nytt fenomen som breder ut sig på digitala plattformar. Friends nätrapport (2015) definierar mobbning och nätmobbning på olika sätt för att förtydliga skillnaderna som finns dem emellan. Definitionen för *traditionell mobbning* är:

...när någon har blivit utsatt för kränkningar av en eller flera personer vid flera eller olika tillfällen. Den som är utsatt för mobbning kan uppleva sig i underläge och kan ha svårt att försvara sig (Friends, 2015, s. 8).

Vidare förtydligar Friends (2015) definitionen för *nätmobbning* på följande sätt:

Vid mobbning via mobil, dator eller surfplatta så har vi valt att förtydliga repetitionskriteriet eftersom förutsättningarna skiljer sig från andra arenor, som exempelvis skolgården. Vi använder därför tillägget: Det kan vara både flera olika kränkningar eller att en kränkande kommentar/bild/film delats eller spridits till många (Friends, 2015, s. 8).

Flertalet forskare menar att de skillnader som finns mellan nätmobbning och traditionell mobbning måste klargöras, allt för att förtydliga definitionen av det digitala hatet. Genom att skapa en entydig definition ligger förhoppningen i att få ett djup i förståelsen för näthat och därmed i längden kunna förebygga det.

På grund av att definieringen av näthat är diffus måste den juridiska aspekten tas i beaktning. Sackemark & Schultz (2015) menar att allt näthat inte är illegalt och att det är viktigt att samhället särskiljer moraliska fel och lagbrott – allt för att inte missförstå begreppet. Enligt Polisen.se är ofta brotten man tänker på i relation till näthat olaga hot, ofredande, förolämpning och förtal. Förtal och förolämpning regleras i Brottsbalken 5 kap (SFS 2015:97). Näthat är därmed ett brott som kan leda till straff, med andra ord finns många verbala snedsteg att ta online.

Enligt Skolverkets allmänna råd som grundar sig på skollagen (2010:800) och diskrimineringslagen (2008:567) om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling har skolan ett stort ansvar i hanteringen av kränkningar elever emellan (SKOLFS 2012:10). Enligt bestämmelser i skolverkets allmänna råd ska skolan:

regelbundet kartlägga barnens och elevernas trygghet och trivsel samt deras uppfattning om förekomsten av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLFS 2012:10, avsnitt 3)

Med detta menas att skolan bör ha en tydlig plan för likabehandling och strategier i form av tydliga kommunikativa processer i arbetet för att bekämpa näthat, något som bör tas i beaktning i det föreliggande analytiska arbetet i denna studie. Vidare säger SKOLFS 2012:10 att skolan bör involvera elever i hur detta arbete ska genomföras för att främja dess trivsel på skolan och för att på bästa sätt hantera diskriminering och kränkningar.

Barn och elever samt deras vårdnadshavare bör få information om hur de ska rapportera när ett barn eller en elev upplever eller får kännedom om diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling (SKOLFS 2012:10, avsnitt 4).

I takt med att digitala medier har utvecklats så har denna lag uppdaterats, vilket är nödvändigt för att konsekvent se till elevernas bästa. Enligt Carlsson (2010) har lagstiftning, självreglering och samreglering diskuterats av aktörer på flera olika nivåer, allt för att skaffa lärdom i hur man kan sätta gränser för sådant som är skadligt på internet. En kontinuerlig dialog pågår mellan medieföretag, allmänheten och myndigheter för att försöka nå samstämmighet i ämnet både inom Norden men även mer globalt inom EU och FN (Carlsson, 2010).

2.2 SOCIALA MEDIERS INNOVATIVA FRAMFART

Sociala medier har öppnat upp för en ny typ av kommunikation (Rosenfeld et al., 2015). Det dyker ständigt upp nya typer av sociala medier, samtidigt som många andra kommunikationsforum inte lyckats att bibehålla sin plats i den digitala världen och därmed dör ut och försvinner. Det finns en stor skillnad mellan traditionella och digitala medier där internet har gjort det möjligt att på ett enkelt sätt skapa nya sociala forum som präglas av dess användare. Böcker kan publiceras utan att någon läser dem, men skulle Twitter finnas utan användare skulle där inte finnas något innehåll och därför inget syfte med plattformen. Sociala medier växer snabbt och blir allt mer komplexa kommunikationskanaler. Från interpersonell kommunikation, så som Kik och andra chattappar, till bredare sociala interaktionskanaler uppbyggda av komplexa system som Facebook och Instagram (Kirolos, et al., 2012).

Enligt Statens Offentliga Utredning (SOU 2016:7) är sociala medier skapade för att användarna på ett enkelt sätt ska kunna:

1. *Dela med sig av information i form av texter, bilder, filmer, ljudfiler som antingen laddas upp på plattformen i fråga eller länkas till på andra sociala medier eller webbplatser.*
2. *Kommentera sina egna och andras inlägg (s. 110).*

Sociala medier har olika funktioner och det har, som tidigare nämnt, utformats en allt mer komplex informationsarkitektur, vilket gör att medierna kan tillgodose användarna med andra typer av bekvämligheter än de ovan nämnda. När sociala medier först kom var de anpassade till att vara vid en dator, det var innan de smarta telefonerna utvecklats och det fysiska kravet försvann (SOU 2016:7). Idag finns möjligheten att uppdatera sociala medier i sin smarta telefon, var du än befinner dig. Detta ger användarna möjlighet att på ett enkelt sätt lägga upp information, kommentera inlägg eller kommunicera med andra användare. Den digitala innovationen leder till att majoriteten av kommunikationen har övergått till sociala medier (SOU 2016:7). I och med detta suddas tid och rum ut, idag har användarna möjlighet att kränka och skriva glåpord till varandra var de än befinner sig vilket ökar komplexiteten i problemet. Dessa aspekter visar på hur det fysiska rummet som krävs i traditionell mobbning har suddats ut.

4. Tidigare forskning

I kapitel 4 presenteras tidigare forskning inom området näthat med fokus på den traditionella mobbningen i relation till dagens mobbning på internet samt hur maktrelationer skapas och utvecklas på nätet. Därefter kommer ett avsnitt om näthatets påverkan på individen att presenteras och redogöras för.

4.1 MOBBNING

I Norge utfördes en kvantitativ studie om mobbning där 18 154 elever i åldrarna 10-16 år deltog (Solberg, Olweus och Endersen, 2007). Studien syftade till att ta fram tre övergripande karaktärsdrag som forskarna i studien hävdar definierar fenomenet mobbning: intention att skada, repetition och makt. I Sverige utförde Thornberg och Knutsen (2011) en kombinerad kvalitativ och kvantitativ studie i syfte att förstå hur svenska ungdomar upplever mobbning i skolan. Studien genomfördes i form av en enkät och en diskussion där ungdomar i åldern 15-16 år deltog. Diskussionen genomsyrades av frågor kring *varför* eleverna trodde att mobbning förekom.

I den förstnämnda studien visade det sig att endast 2 % av de ungdomar som deltagit hade varit eller var utsatta för mobbning och 5 % hävdade att de någon gång utsatt någon annan för mobbning (Solberg et al., 2007). Thornberg och Knutsen (2011) presenterade resultat som skiljer sig från Solberg et al. (2007) studie, här var det istället 25 % som hävdade att de blivit utsatta för mobbning och 20 % hade utsatt någon eller några andra för mobbning. Thornberg och Knutsen (2011) studie ämnade också visa till de psykologiska aspekter som mobbning för med sig och varför det förekommer. Studien visade på att 69 % av ungdomarna hävdade att mobbning beror på psykologiska aspekter så som att förövaren söker popularitet, ser handlingen som komisk/ironisk eller att förövaren själv utsatts för mobbning. Forskningen visade även på att mobbning är sociala processer där roller antas i form av förövare och utsatt. Mobbning beror, enligt respondenterna, till stor del av att den utsatte inte passar in

eller att denne har avvikande beteende. Det beror alltså på att den utsatte har ett avvikande beteende mot den sociala konstruktionen som finns i skolans vardag, i och med detta bryter den utsatte mot de normer som formats bland eleverna. Mobbningen förstärker då i sin tur den utsattes avvikande beteende och bidrar till en ond cirkel. Detta gäller även för förövarens beteende i sociala processer, detta beteende skapas i och med de socialt konstruerade normer som finns i skolmiljön. Motsatt till den utsatte får förövaren popularitet, makt och känner tillhörighet med andra i den sociala gruppen (Thornberg och Knutsen, 2011). Thornberg och Knutsens (2011) studie visade på att gruppsytryck är en av de främsta anledningarna till mobbning. Mobbning bidrar i och med gruppsytrycket till en *vi och dom* hierarki där de som mobbar får vara del av *vi*, mobbning skapar således rädsla för att bli exkluderad ur gruppen (Thornberg och Knutsen, 2011).

Mobbning har i och med den tekniska utvecklingen tagit sig online och blir således svårare att upptäcka då den saknar det fysiska rummet. Den tidigare forskning som utförts inom området näthat (mobbning på nätet) fokuserar främst på kränkningar på internet. Brå (Brottsförebyggande rådet, 2015:6) hävdar att näthat ökar allt mer bland ungdomar i Sverige. Det kan även finnas ett stort mörkertal vilket försvårar mätningen av antalet individer som drabbas av näthat. Många forskare beskriver näthat som ett outforskat område, vilket leder till att det kan vara svårt att uttala sig om näthatets omfattning och långsiktiga effekter (SOU 2016:7). Sofia Berne (2014), forskare vid Göteborgs Universitet, belyser även hon att det är ett nytt forskningsområde och menar därmed att det finns stor potential till vidare forskning. Resultatet av Bernes (2014) studie visar att ungdomar beskriver nätmobbning som kränkningar på internet främst rörande den utsattes utseende. Många ungdomar klassificerar dock inte kränkningar på nätet som mobbning, de som deltog i Bernes studie såg sig varken som mobbare eller mobbad när de kränkte eller tog emot kränkningar på nätet (Berne, 2014).

Flertalet studier påvisar att det finns ett samband mellan nätmobbning och dess effekter på psykisk ohälsa (Berne, 2014; Juvonen & Gross, 2008; Kowalski, R.M, Giumetti, G.W., Schroeder, A. N., Lattanner, M. R. 2014; McQuade, Gentry & Fisk 2012; Mishna, Cook, Gadalla, Daciuk & Solomon, 2010; Raskauskas & Stoltz, 2007; Ybarra & Mitchell, 2004a; Ybarra, Mitchell, Wolak & Finkelhor, 2006). Ungdomar som utsatts för nätmobbning har i högre utsträckning visat tecken på psykisk ohälsa i

form av depression och liknande besvär, jämfört med barn och unga som inte utsatts för nätmobbning. Berne (2014) menar att det finns ett samband i att känna rädsla för att gå till skolan och nätmobbning. Hon menar vidare att barn och unga, framförallt flickor, som blivit eller är utsatta för näthat har större tendens att drabbas av ångestsyndrom, har sämre självkänsla och löper större risk att utveckla depression (Berne, 2014). En studie utförd av Ybarra & Mitchell (2004a) visar att barn och ungdomar som utsatts för nätmobbning visar tendenser på psykosociala problem, ångest, depression och problembeteenden. Barn och ungdomar som utsatt andra för nätmobbning visar ofta känslor på skuld efteråt. Att få känna sig populär och mäktig är den största anledningen till att ungdomar idag utsätter andra människor för näthat (Mishna, et al., 2010).

De kriterier som presenterades i Solberg et al. (2007) studie (obalans i makt, intention att skada och repetition) återfinns i nätmobbning, men har enligt tidigare forskning visat sig annorlunda på nätet. Berne (2014) menar att kriteriet obalans i makt ser annorlunda ut vid nätmobbning då förövaren ofta är anonym och den utsatta inte vet hur många som mobbar eller agerar åskådare. Att inte ha någon vetskap om vem/vilka förövarna är kan leda till en känsla av utsatthet och maktlöshet. Berne (2014) menar vidare att repetition också ter sig annorlunda vid nätmobbning, detta i och med att åskådare kan komma att bli förövare. Denna situation uppstår i och med att folk kan gå in och *gilla*, *kommentera* eller *dela* de kränkande inläggen/bilderna, vilket bidrar till den allt mer påtagliga viraliteten, där budskapet snabbt når ut till ett stort antal individer. Dessa situationer kan då upplevas som upprepad mobbning trots att den ursprungliga avsändaren endast skickat *en* kränkande kommentar. Mishna et al. (2010) hävdar att intention att skada utspelar sig annorlunda då förövare inte har någon bakomliggande tanke att skada en annan individ utan det handlar istället om känslan av makt.

4.2 NÄTHATETS PÅVERKAN PÅ DEN PSYKISKA HÄLSAN

Psykisk ohälsa är i dagens läge definierat genom olika symptom. Experter runt om i världen har skapat ett klassifikationssystem vilket kategoriserar olika psykiska sjukdomar ur ett kliniskt perspektiv (Petersen, Bergström, Cederblad, Ivarsson, Köhler, Rydell, Stenbeck, Sundelin & Hägglöf, 2010). Barn och ungdomars psykiska problem kategoriseras enligt Petersen et al. (2010) in i två huvudgrupper;

internaliserade- och externaliserade problem. Med den förstnämnda gruppen menas mer kroppsliga besvär så som oro, ångslan och nedstämdhet. Med det externaliserade problemet påvisas mer normbrytande beteenden så som dålig självkontroll, impulsivitet, trots och aggressivitet (Petersen et al., 2010).

En studie utvecklad av Lagerberg & Sundelin (1998) behandlar ungdomars uppfattning om den psykiska ohälsan, vilken visar att ungdomar har mycket begränsad kunskap om orsaker och symptom. Studien visar även att ungdomar inte har någon bred förståelse i hur livsproblem eller personliga förluster kan resultera i psykiska besvär (Lagerberg & Sundelin, 1998). Det faktum att ungdomar inte har stor kunskap i vad psykisk ohälsa innebär, är något vi valt att förankra i denna studie. I en annan studie av Johansson, Brunnberg och Eriksson (2007) beskriver ungdomarna som deltog i studien psykisk ohälsa som känslomässiga händelser och upplevelser. Ungdomarna relaterade psykisk ohälsa till stress, nedstämdhet och sämre självförtroende (Johansson et al., 2007). Detta redovisar att det finns olika teorier kring ungdomars syn på begreppet psykisk ohälsa beroende på vem som tillfrågas.

Ulla Carlsson (2010), forskare vid ett nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning vid namn Nordicom, påvisar att sociala medier kan påverka den psykiska hälsan genom spridning av diverse digitala objekt, som bilder och filmer. Detta sker ofta genom förmedling av fysiska och psykiska ideal samt genom ökandet av sociala skillnader (Carlsson, 2010), alla exempel vilka kan ge upphov till internaliserade problem som stress och oro (Petersen et al., 2010). Det finns även en genomgående uppfattning om att barn och ungdomar är mer sårbara, mindre kritiska och mer utsatta på internet än vad vuxna är, detta då de saknar referensramar och erfarenheter för att finna förståelse i olika kontexter (Carlsson, 2010). Detta återspeglar hur viktigt det är att informera både ungdomar och vuxna om näthat, samt relevansen i att specificera vem som bär ansvaret att förmedla denna information vidare.

5. Teoretisk referensram

I följande avsnitt kommer vi behandla teorier som hjälper studien vidare med grund i den tidigare forskningen som presenterats i föregående avsnitt. Strategisk kommunikation utgör ett första teoretiskt perspektiv, det vill säga en grund för studien, för att sedan behandla informationskommunikationsteknologi (IKT) samt anonymitet på internet. Dessa teorier kommer att ligga till grund för det fortsatta analytiska arbetet av vårt empiriska material och är vitala för att studiens syfte och frågeställningar skall kunna besvaras.

5.1 VAD ÄR KOMMUNIKATION?

Falkheimer och Heide (2012) skriver om organisationskommunikation i sin bok *Strategisk Kommunikation* och hur man på bästa sätt bör kommunicera ut information och budskap. Med kommunikationsinsats menar författarna det som görs för att kommunicera ut ett budskap till en specifik målgrupp med syfte att övertyga målgruppen att ändra beteende eller åsikt. Falkheimer & Heide (2012) definierar strategisk kommunikation på följande sätt:

Strategisk kommunikation omfattar ledning, planering och genomförande av reflexiva och kritiska kommunikationsprocesser och aktiviteter i relation till dels olika publikker, intressenter och målgrupper, dels samhället som offentlighet, med syfte att uppnå övergripande organisatoriska verksamhetsmål. (s.44).

Detta är en allmän definition för strategisk kommunikation och används huvudsakligen som medel och verktyg för att nå framgång vid till exempel informationsspridning (Falkheimer & Heide, 2012). För att återkoppla till syftet med denna studie finns det en relevans att se till aspekten som handlar om att strategiskt kommunikativt förebygga näthat, en kommunikationsinsats vilken ämnar ändra ett beteende. Detta grundar sig i att det handlar om att på ett strategiskt sätt föra informationsspridning, med andra ord en typ av kommunikation, kring ämnet näthat

för att öka medvetenheten kring problemet, därav finns det en hög relevans i Falkheimer och Heides (2012) teorier.

Habermas (1984) kommunikationsteori utgår från två olika praktiker nämligen kommunikativt handlande och strategiskt handlande. Med det förstnämnda vill man uppnå en ömsesidig och rationell förståelse genom kritiska diskussioner i syfte att samordna olika handlingar. Med strategiskt handlande talar man istället om något instrumentellt och målinriktat, man ska här uppnå externa mål snabbt och effektivt. Med det strategiska handlandet menar man att kommunikationen har som avsikt att påverka och kontrollera dess omgivning (Falkheimer & Heide, 2012).

John Fiske, forskare inom kommunikation, påvisar ett antal exempel på definitioner av kommunikation och sammanfattar därefter en central, underliggande definition av kommunikation som *social interaktion genom meddelanden* (Fiske, 2011, s. 2). Vidare påvisar han två centrala skolor inom kommunikationsforskning;

- Transmission av meddelanden - innebärandes hur sändare och mottagare tar emot och tolkar specifika meddelanden. Denna skola fokuserar på kanaler och media och hur dessa används för att sända ut specifika meddelanden. Det handlar med andra ord om hur en mottagare tolkar vad sändaren har att säga, om tolkningen sker på annat vis än avsett uppstår fenomenet kommunikationsmisslyckande (Fiske, 2011).
- Produktion och utbyte av mening - i denna skola ligger fokus på hur meddelanden skapar mening hos mottagaren. Den har ett mer kulturellt synsätt, där kontext och miljö ligger som grund, det tidigare nämnda kommunikationsmisslyckandet skylls inte på felaktigt valda kanaler, utan på kulturella skillnader sändare och mottagare emellan. Denna skola präglas av semiotiken, teorin om tecken och dess mening (Fiske, 2011).

Det finns en relevans i att titta på dessa två definitioner i relation till det kommunikativa arbete som kan tänkas krävas för att i framtiden kunna förebygga näthat. I och med att vi har valt en utgångspunkt som behandlar ungdomar i åldrarna 12-16 år, är det viktigt att specificera vilken av dessa kommunikationsmetoder som har högst relevans för det framtida arbetet. För att uppfylla denna uppsats syfte bör det meningsskapande perspektivet ligga i fokus, där kontext och dialog är centralt. Då denna uppsats behandlar ämnet näthat som består av interaktioner online, bygger ämnet således på beteenden. Det långsiktiga målet med denna studie är att ta fram en plan på hur dessa beteenden kan förebyggas, med andra ord, skapa en

beteendeförändring. Därmed finns det en relevans i det meningsskapande perspektivet då värde (mening) inför detta beteendets konsekvenser måste skapas och implementeras. Hade ett transmissionsperspektiv i stället legat som grund för det kommunikativa perspektivet finns det en risk att ungdomarna hade tolkat informationen på oönskat sätt och därmed hade ett kommunikationsmisslyckande, enligt Fiske (2011), kunnat uppstå.

5.3 MODERNITET, ACCELERATION OCH IKT

I dagens samhälle finns det väl utvecklade teknologiska kommunikationskanaler som förenklar den mellanmänniskliga interaktionen (Rosenfeld, Morville & Arango, 2015). Det centrala med denna nya möjlighet är att karaktärer och roller suddas ut och ifrågasätts. Goffman (2004) menar att människans roll uppvisas på en vad han kallar *scen* i det offentliga rummet. Han påvisar att individen beter sig på ett visst sätt för att detta förväntas av hen (Goffman, 2004). Denna teori är en aspekt vi finner intressant för vårt fortsatta arbete då det går att relatera till interaktionen på internet. I denna studie klassificeras internet i enlighet med Goffmans (2004) resonemang, som en plats, där individer anammar ett specifikt beteende för att det krävs av hen, något som återspeglas i näthatet. Han menar vidare att det finns två centrala scener individen verkar på, den främre- och den bakre. Den främre möjliggör ett formellt beteende då denna situation betraktas av flera åskådare och kan bedömas av dessa. På den bakre scenen är beteendet mer avslappnat och informellt, då åskådare inte är närvarande på samma sätt och individen därmed inte behöver stå till svars för sina aktioner (Goffman, 2004).

Heide et al. (2012) beskriver det inflytande medier har på kommunikationen som *All kommunikation mellan människor är medierad* (Heide, et al., 2012, s. 161). Detta citat påvisar relevansen för den nya kommunikativa teknologin, där denna typ av medierade interaktion möjliggörs. Andre Jansson i sin bok *kommunikation* (2009) skriver om begreppet kommunikation och dess innebörd. Han menar att kommunikation kan beskrivas på många olika sätt beroende på den aktuella samhällssituationen. Grunden i kommunikation består dock av att gemensamt göra något för flera individer. Detta kopplar författaren till medierad kommunikation där han menar att det inte bara innebär att utbyta information med varandra utan också om att skapa samhörighet och minnen (Jansson, 2009). I relation till vad Goffman

(2004) menar med de *scener* individer verkar på, påvisas återigen relationen mellan digital kommunikation och det mediala samhälle vi lever i. För att utgå från den ovan nämnda definitionen, att all kommunikation är medierad, finns det definitivt en relevant koppling till dagens ungdomars internetanvändande och dess påverkan på näthatet.

Den nya kommunikationsmöjligheten kan sättas i relation till uppbyggnaden av fenomenet the World Wide Web, vilken Rosenfeld, et al. (2015) beskriver som en mobil plattform där informationsöverflöd existerar. Författarna menar att den tekniska utvecklingen leder till att tid och rum inte existerar på samma sätt som förr. De exemplifierar detta med att ta den tryckta boken som exempel, där det tidigare var centralt att ha den fysiska boken tillhands vid läsandet, medan man idag kan läsa böcker på datorn, mobilen eller surfplattan – med hjälp av fenomenet e-bok (Rosenfeld, et al., 2015). De definierar sociala plattformar (likt Facebook) som platser vilket möjliggör den sociala interaktionen (Rosenfeld, et al., 2015) och kräver därmed att individen måste anpassa sitt beteende och agerande på dessa *platser*, likt vad Goffman (2004) beskrev. För att relatera ovanstående teori till fenomenet näthat är det relativt enkelt att dra kopplingen att den fysiska boken som exemplifierades i detta fall kan likställas med den traditionella mobbningen, som kräver platsbunden interaktion. E-boken kan därmed likställas med näthat, där avsaknad av tid och rum råder, likt vad Berne (2014) menar.

Rosa beskriver teknikens innovativa framfart i *acceleration, modernitet och identitet: tre essäer* (2014). Här beskriver författaren hur teknikens framfart blir allt mer avancerad, och används allt mer, vi som individer upplever en allt snabbare förändring. Förr kunde tekniska innovationer ta flera generationer att implementeras medan det idag tar knappt en generation för en ny innovation att införas i ett samhälle. Rosa menar jämförande, att den tekniska accelerationen kan vara totalitär. I en diktatur är det alltid möjligt att på något sätt göra motstånd. Den sociala accelerationens kraft innefattar alla livs- och samhällsområden. Den tekniska accelerationen pressar på så sätt de som oroar sig för att inte passa in eller hamnar i vad Rosa kallar *slippery-slope*, det vill säga känslan av att befinna sig i en halkig utförsbacke. Rosa menar vidare att innehållsliga identiteter inte är avsedda för att vara bestående utan de tar sig istället an en situativ identitetskaraktär. Med detta menar han att vi ständigt försöker anpassa oss till det hela tiden förändrande samhället och dess omständigheter genom att finns temporära lösningar (Rosa, 2014).

Det finns enligt Rosa (2014) tre olika nivåer som denna acceleration utspelar sig i - teknisk, social och individuell. Den tekniska accelerationen är den som beskrivits ovan, det handlar om de tekniska lösningarna som hela tiden utvecklas och går allt snabbare. Med social acceleration syftar Rosa (2014) till hur vi som individer blir allt förminskade av den samtidighet vi lever i, det som kan anses som nytt erstätts innan vi hinner blinka av ännu något nytt. Våra erfarenheter och upplevelser blir förlegade allt snabbare då det hela tiden händer något nytt, vi inhämtar konstant nya erfarenheter som tycks var mer moderna. Detta leder oss in på den individuella accelerationen som hänvisar till det tempo vi som individer lever i. Vi utsätts här återigen för nya upplevelser som tar över och våra prestationer blir passé i och med att det alltid finns nya erfarenheter att uppnå (Rosa, 2014). I och med detta upplevs vi leva i en värld där tiden rusar förbi oss och allt blir en tävling i erfarenheter och prestationer. Samhällsdynamiken går inte längre att jämföras med den individuella vilket skapar problem, vilket är en kunskap vi bör anamma menar Rosa.

5.4 ANONYMITETENS PÅVERKAN PÅ INDIVIDENS INTENTION

På sociala medier har det länge varit centralt att kunna agera anonymt. Statens offentliga utredning (Statens offentliga medieråd i SOU 2016:7) säger att *anonymitet är centralt för möjligheten att göra sig hörd i samhällen där det råder ett öppet förtryck mot oliktänkande, vilket framgick tydligt under protesterna under den Arabiska våren (s. 112)*. Människan måste ha möjlighet att vara anonym på sociala medier för att kunna uttrycka vissa åsikter som går under yttrande- och tryckfrihetsgrundlagarna (SFS 1949:105). Anonymitetsaspekten, är som tidigare nämnt, en viktig aspekt då den konsekvent återkommer både i tidigare forskning och i vår empiriinsamling, vilket gör dessa teorier relevanta för vår studie.

Teorier om anonymitet delar in fenomenet i två olika typer (Statens offentliga medieråd i SOU 2016:7). Den första verkar inom användarnas anonymitet gentemot den som levererar den sociala medietjänsten. Den typen av anonymitet är begränsad i och med att det ofta krävs en IP-adress eller specifika personuppgifter när användarna ska registrera sig. Den andra anonymitetsaspekten relaterar till användarnas identitetsskydd gentemot andra användare av de sociala medierna. Anonymitets- och offentlighetsfrågan vidrör också den rumsliga spridningen av kommunikationen, med detta menas hur kontrollen av kontoinnehavare ska kunna ta del av den diskussion

andra användare för eller hur cirkulationen av interpersonell kommunikation ser ut (Statens offentliga medieråd i SOU 2016:7). Det blir därför viktigt att särskilja de olika typer av anonymitet som råder. Är användarna helt anonyma blir det en ansvarsfråga i hur de ter sig rent etiskt på sidan och här påvisas återigen relevansen i anonymitetsfrågan.

Kant (2005) beskriver våra dagliga handlingar och varför vi avstår eller inte avstår från vissa handlingar på grund av intentionen. Han menar även att vi människor avstår från en handling antingen på grund av den moraliska intentionen att inte vilja skada någon eller intentionen att skydda sig själva. När en person utför en handling är det enligt Kant (2005) viktigt att se till *varför* den utförs, med andra ord, individens intention och *hur* personen känner sig när denne utför handlingen. Det är därmed inte resultatet som är den viktigaste aspekten av en handling. Kant (2005) hävdade att om en handling inte sker på grund av ett motiv eller en bakomliggande intention, saknar den moraliskt värde och blir därmed meningslös (Kant, 2005).

6. Metod

I detta avsnitt kommer insamlingsmetoderna av studiens empiriska material att presenteras och redogöras för. Vi valde att utveckla en mixed method approach i form av en kvantitativ enkät med kvalitativa tillägg och fann djup i resultaten genom att följa upp dessa med hjälp av fokusgrupper där respondenterna av enkäten var deltagare. Då vi ville nå ungdomars tankemönster och tolkning av fenomenet näthat valde vi att utgå från ett hermeneutiskt perspektiv i och med våra metodval.

6.1 VETENSKAPSTEORETISK ANSATS

I denna uppsats har vi valt en vetenskapsteoretisk ansats med grund i hermeneutiken, närmare bestämt genom Gadammers Hermeneutik (Åkerström, 2014). Kortfattat beskriver Åkerström (2014) teorin som att den resulterar i kunskap om handlingars betydelse, konsekvenser och effekter för de som bemöts av handlingen, det är alltså mottagaren som finner betydelse i det som tolkas. Fokus i denna studie vilar i att finna förståelse i just handlingar och dess betydelse, vilket motiverar valet av ansats så studien ämnar undersöka hur ungdomar upplever och tolkar fenomenet näthat. Åkerström (2014) redovisar vidare för den hermeneutiska cirkeln, vilket menas med att en del av kontexten tolkas och relateras till en helhet och förstås bäst på detta vis (Åkerström, 2014).

Studien har således gjorts med hjälp av så kallad *mixed methods approach* där man kombinerar kvantitativ och kvalitativ data i en undersökning för att skapa ett djup. Denna strategi låter båda metodernas fördelar bestå, vilket ger studien en bättre bild av det studerade ämnet och skapar ett större förtroende för de slutsatser som sedan kan dras utifrån analysen (Johnson, Onwuegbuzie & Turner, 2007). Blandade metoder är en strategi som blir allt vanligare i forskningssammanhang och kan ge säkrare resultat än om forskning enbart använt sig av en metodik (Tashakkori & Teddlie, 2003). Denna studie utgörs av en kvantitativ metod i form av

enkätundersökning, och stärks av den kvalitativa metoden fokusgrupper, för att ge en djupare förståelse för hur problemet näthat uppfattas av den givna målgruppen. Enkäterna lämnades primärt ut för att få en översiktlig bild av vad ungdomarna fokuserar på kring näthat för att sedan gå djupare in på en diskussion i framtagna teman genom fokusgrupper. För att uppnå bästa resultat med mixed methods approach bör man samla data från både kvantitativ (i detta fall enkätundersökningen) och kvalitativ (i detta fall fokusgrupper) metod. Denna data bör samlas in noggrant och vara lämplig för det undersökta ämnet näthat (Johnson, Onwuegbuzie och Turner, 2007). Det finns två huvudsakliga spår som samverkat för att stärka ungdomarnas delaktighet samt öka möjligheten för att få sin åsikt hörd. Då studien ämnar att undersöka och analysera hur näthat utvecklas och sprids på sociala medier samt hur detta med hjälp av strategisk kommunikation kan förebyggas är den insamlade datan därför högst lämplig för studien. Den undersökta målgruppen har rigoröst utfrågats för att säkra en lämplig kvalitativ och kvantitativ analys.

Den hermeneutiska cirkeln utgörs av tolkningsprocesser som leder till förståelse för vad som sker, detta ligger i sin tur till grund för nästkommande tolkningsprocess och så vidare, därmed metaforen cirkel (Åkerström, 2014). I denna studie har enkätsvaren legat till grund för den fortsatta tolkningsprocessen inom fenomenet näthat, där det momentet låg till grund för tolkningen av fokusgrupperna. Resultatet av detta i sin tur leder till ytterligare tolkningsmöjligheter och genom att sätta dessa delar i relation till helheten (fenomenet näthat) har vi kunnat nå en mer djupgående förståelse för verkligheten. Åkerström (2014) påvisar att det kvalitativa metodvalet leder till kunskap om hur mottagarna eller den *drabbade* har upplevt en handling, vilket är vad insamlingsmetoderna i form av de kvalitativa fritextsvaren samt fokusgrupperna gav svar på. Vi vill framhäva det tolkande och känslomässiga hos respondenterna, för att möjliggöra djup och ytterligare förståelse i ämnet näthat. Med grund i detta utvecklades den vetenskapsteoretiska ansatsen utifrån hermeneutiken, vilket kommer genomsyra det fortsatta arbetet med studien.

6.2 ENKÄT – EN KVANTITATIV UNDERSÖKNING MED KVALITATIVA KOMPLEMENT

Det kvantitativa metodvalet enkäter låg som primär grund för studien och utvecklades sedan till en kombination av flervalfrågor med kompletterande fritextsvar. Vi vände oss till Högstadi- och gymnasieskolan Enskilda Gymnasiet i Stockholm. Ungdomar i denna ålder är individer vi inte har nära till hands i vårt vardagliga liv och därmed fick urvalet detta utfall. På Enskilda gymnasiet hade vi sedan tidigare kontakter och därmed valde vi att använda oss utav ett bekvämlighetsurval. Sammanlagt besvarades enkäten av 126 ungdomar varav 67 var tjejer och 59 var killar. Då uppsatsen ämnar undersöka och analysera hur näthat utvecklas, sprids och uppfattas på sociala medier bland ungdomar i åldern 12-16 år, använde vi ett slumpmässigt urval, där tre klasser (årskurs 7, 8 & 9) i en skola deltog.

Trost och Hultåker (2007) hävdar att den största skillnaden mellan djupintervju och enkät är att informanten svarar på de frågor som ställts utan att en intervjuare finns närvarande att styra svaren eller frågorna. Enkäter är primärt en kvantitativ metod men Trost och Hultåker (2007) menar att de kan innehålla frågor av kvalitativa element, så som fritextfrågor, författaren menar vidare att en kombination av kvalitativa och kvantitativa studier ger ett större djup till forskningen (Trost och Hultåker, 2007). Vi utvecklade enkäten med ett antal öppna frågor som vi valt att kalla för fritextfrågor, utan svarsalternativ, i enlighet med Trost och Hultåker (2007). Användandet av fritextfrågor styrks av Sven Hartman (2006) som hävdar att dessa frågor fångar upp än mer information. Denna utveckling gjordes för att möjliggöra respondenternas alternativ att svara på ett utvecklat sätt och därmed öka förståelsen för hur eleverna resonerar mer djupgående i enlighet med Ejlertsson (2005). I och med den kombinerade enkäten ansåg vi att reliabiliteten ökade, med vilken menas hur stor tillförlitlighet det finns i frågorna i en kvantitativ undersökning (Djurfeldt et al., 2013)

Enligt Rennstam och Wästerfors (2015) är det kvalitativa metodvalet bäst lämpad när man vill analysera processer, betydelser och kvaliteter. Då detta var i linje med denna studies syfte blev en kvalitativ metod ett komplement till de kvantitativa svarsalternativen. Charmaz (2006) menar att det finns en hög relevans i att skapa ett rikt och detaljerat material när man arbetar med kvalitativa metoder, genom att ständigt lyfta blicken under arbetets gång. Detta för att få ett bredare perspektiv och

en ny verklighet. Det är även vitalt att inte vara för inskränkt i de forskningsfrågor som ställts och därmed låsa sig vid de resultat man vill komma fram till. Genom att komplettera med fritextfrågorna i enkäten ökas denna möjlighet, då vi kan se en fördjupad bild av de svar ungdomarna gav, vilket ökar trovärdigheten i uppsatsen (Rennstam & Wästerfors, 2015).

Enkäterna tematiserades vidare i fem kommunikativt betydande kategorier, utvecklade för att uppfylla studiens syfte. Vi ansåg de olika kategorierna relevanta då de utgick från en primär fråga som gav en förståelse för de nästföljande fyra frågorna, genomgående i hela enkäten.

- Händelse - om respondenten känner någon eller själv blivit utsatt för näthat och hur det gick till.
- Hjälpt - om respondenten känner någon eller själv har fått hjälp vid eventuell händelse av näthat och i sådant fall av vem.
- Informationsspridning - hur respondenten anser att man bör sprida information om näthat.
- Förebyggande - hur respondenteten tror att det går att förebygga näthat
- Sociala medier - respondentens mest frekvent använda sociala medie kanaler samt genom vilka kanaler respondenten tror att näthat förekommer mest frekvent.

För att skapa intern validitet vid en kvantitativ metod bör resultaten av en undersökning gå att applicera på verkligheten (Merriam, 1988). I detta fall kan det uppstå osäkerhet kring validiteten då det ämne som ska undersökas är ett känsligt ämne. Det finns flertalet frågor som kan framkalla tankar och känslor hos respondenterna vilket kan göra att utfallet blir instabilt och icke-reliabelt. Dock valde vi att utveckla enkäten till en neutral sådan, med detta menas att ingen av de frågor som ställdes var personligt ställda, utan utformade som *du/någon du känner*. Vi tror att det finns en större möjlighet att respondenterna svarar ärligare om de inte behöver berätta om sig själva eller tvingas berätta något som kan uppröra några personliga känslor. Vi anser att detta val bidrar till att resultatet erhåller en hög intern validitet, trots dess känsliga utformning.

6.3 FOKUSGRUPP

I och med utlämnandet av enkäter på Enskilda Gymnasiet fick vi i utbyte ett uppdrag av de ansvariga lärarna att föra en diskussion i de klasser respondenterna går i. När detta förslag framfördes såg vi möjligheten att använda oss av metoden fokusgrupper. Målet med fokusgrupperna var att uppmärksamma hur ungdomarna såg på den aktuella verkligheten som råder på digitala medier. Vi förde diskussion i form av fokusgrupper i tre klasser, årskurs 7, 8 och 9 med cirka 30 elever i varje klass, totalt deltog 89 individer i fokusgrupperna. Den kvalitativa forskningsmetoden fokusgrupp utgår från att en grupp individer utfrågas kring dess åsikter, idéer och attityder gentemot ett ämne eller tema (Bryman, 2007) i detta fall kring näthat. I och med detta ges en bild av en grupp personers attityder och känslor kring ett visst ämne eller frågeställning. Frågorna ställdes i enlighet med detta, till hela gruppen för att uppmuntra till en diskussion (Bryman, 2007). Som tidigare nämnt utfördes fokusgrupperna i tre lika stora grupper, där det totala medverkarantalet var 89 personer. Fokusgrupper genomförs vanligtvis i mindre grupper, för att få ut så mycket användbar information som möjligt. Det urval som användes i denna studie utgjordes av större grupper, då vi trodde att det skulle få ett trovärdigt och djupgående resultat. Vi använde oss av urvalsmetoden slumpmässigt urval, med grund i ett bekvämlighetsurval, där skolan fokusgrupperna ägde rum på var en skola vi hade kontakt med sedan tidigare. Vad som i efterhand har kunnat beaktas är att det är svårt för alla röster att tas i beaktning vid en stor fokusgrupp, likt denna studies. Det komplexa uppstår då sociala faktorer tas in, där olika sociala roller tilldelas frivilligt eller inte hos respondenterna. I och med detta fick inte alla individer komma till tals under fokusgrupperna, något som kan ses som negativt för trovärdigheten i resultaten. Å andra sidan skapades diskussioner och argumentationer under fokusgrupperna vilket vi tror inte hade varit lika givande vid en mindre grupp. Med andra ord finns det, likt de flesta metoder, positiva och negativa konsekvenser utav specifika urval. I detta fall anser vi att den urvalsmetod vi använt och den mängd individer vi undersökt gav relevant grund till den fortsatta tolkningsprocessen av fenomenet näthat. Vi som författare tog rollen som moderatörer för att föra diskussionen, utan att styra den i någon specifik riktning. Denna metod är i enlighet med Bryman (2007) ett bra verktyg för att få en bredare förståelse i hur en specifik målgrupp uppfattar ett tema och varför de uppfattar det på ett visst sätt, i detta fall näthat. I och med att

fokusgrupperna förde en aktiv diskussion med oss och individerna emellan, blev det för oss intressant att se hur denna diskussion utvecklades och i kombination med enkäterna finna ytterligare djup i det fortsatta analytiska arbetet. Då fokusgrupper ofta används för att undersöka tonåringars tankar och beteenden, såg vi detta som en synnerligen relevant metod (Bryman, 2007).

De nackdelar som finns med fokusgrupper är framför allt att de ofta kan tyckas vara tidsödande och komplicerade. Det kan till exempel vara så att deltagarna pratar i mun på varandra vilket försvårar situationen då det blir svårt att urskilja vem som säger vad. Det kan också vara svårt för moderatorerna att låta diskussionen fortleda fritt utan att styra diskussionen, något vi dock inte ansåg oss göra. Eleverna fick fritt styra diskussionen utifrån de frågor vi tagit fram utifrån analys av enkätsvaren, allt för att få en bättre bild av uppfattningen kring näthat hos ungdomarna. Det är viktigt att se till en helhetsbild i en fokusgrupp för att få en så bra uppfattning om de faktiska resultaten som möjligt, något vi ansåg oss göra under samtliga fokusgrupper. För att skapa en hög validitet och en reliabilitet har tidigare forskning påvisat att desto mindre involvering moderatorerna har, desto mer trovärdigt blir resultatet (Gustavsson, 2014). I och med fokusgrupperna på Enskilda Gymnasiet ville vi ta reda på hur ungdomarna resonerade kring fenomenet näthat och hur deras tankegångar gick kring framförallt ansvarsfrågan. Fokus låg därför på att se till ungdomarnas perspektiv genom att behålla ett objektiva perspektiv och samtidigt tillåta oss själva att integrera oss med ungdomarna vid tillfällen där detta krävdes. Det finns givetvis även i detta metodval en kritik som kan riktas till dess validitet då ämnet är känsligt. Dock ansåg vi att det skapades flertalet djupa och givande diskussioner i klasserna, vilket redovisas i föreliggande studies analys.

6.4 ETIK

Det var viktigt för oss att dels vid enkätundersökningen men även under fokusgrupperna att eleverna fick erhålla anonymitet. Vad som kan tyckas vara bristfälligt i denna studie är att vi benämner vilken skola respondenterna går i. Dock anser vi att detta inte är tillräckligt med information för att avslöja enskilda individer, då de dessutom är utvalda från olika årskurser och olika åldrar. Vid genomförandet av enkäten och fokusgrupperna var individerna medvetna om syftet med undersökningen och i vilken kontext deras svarsalternativ skulle komma att användas för. Det var

således frivilligt för eleverna att delta. Det finns definitivt en etisk aspekt att tillgodose när man arbetar med denna typ av känsliga ämnen. Det är även därför vi valt att inte benämna någon med namn från fokusgrupperna, vi ville att de skulle kunna känna att de kunde berätta vad de ville, utan att exponeras i en studie. En komplex aspekt när det kommer till denna typ av undersökningar är tillförlitligheten och trovärdigheten i resultaten. Det intressanta under fokusgrupperna var att vi inte hade förväntat oss ett sådant utförligt utfall innan diskussionerna ägde rum. Vi hade en förhandsinställning om att eleverna skulle vara introverta och restriktiva med att delge händelser och upplevelser. Vad vi bemötte var dock tvärtemot detta antagande. Det utfall vi fick var historier och diskussioner som gav oss ytterligare djup i relation till enkätundersökningen. Vi anser därför att dessa resultat har en hög tillförlitlighet i relation till det undersökta ämnet och dess grad av känslighet.

Det finns även en relevant aspekt att se transparensen i de resultat som framkommit. Det problematiska med transparensen vid en fokusgrupp är att det är svårt att redovisa exakta resultat av alla delar utav diskussionen. Vi har därför medvetet valt att vara selektiva när det kommer till redovisningen av de resultaten. Det som redovisas nedan relaterar till de delar av fokusgrupperna som gav oss tydligast resultat utifrån syfte och frågeställning. I vår studie har det förekommit kontinuerliga revideringar för att hela tiden finna vilken typ av infallsvinkel vi ville åta oss. Ämnet näst är otroligt brett och vi utgick primärt från ett allmänt perspektiv som sedan har smalnats av till ett mer vinklat sådant. Vad som framkommit ur detta är att alla de enkätfrågor som ställts i efterhand inte varit av hög relevans. Detta har lett till att de är en del av studien i form av en bilaga, men alla frågors resultat är inte redovisade då vi inte ansåg att de hade tillräckligt hög relevans för studiens syfte. Den transparens vi valt att förhålla oss till i exakthet relaterar till de kvalitativa fritextsvar som enkäten också bestod av (se bilaga 10.1), vilka delats in i olika teman för att skapa ytterligare tydlighet. Dessa svar återfinns även kontinuerligt i analysen för att skapa högre tillförlitlighet och förankring.

6.5 METODKRITIK

Den kritik som kan riktas till de valda metoderna relaterar i mångt och mycket om urvalsprocess samt validiteten i de resultat som uppstått vid detta känsliga ämne. Primärt kan urvalet ses som relativt svagt då det är begränsat till en skola samt ett begränsat antal elever. Det kritiska som kan uppstå i och med detta är att eleverna på skolan har en given jargong och kultur som de utgår från när de besvarar enkätfrågorna, med andra ord kan resultatet komma att bli homogent. Dock blev resultatet inte det samma beroende på klass, ålder och kön, något som visar att respondenterna, trots tvivel, bör kunna representera den målgrupp vi valt att undersöka. Det finns även en relevans i att se till validiteten i resultaten då vi behandlar ett känsligt ämne. Det riskfyllda med att välja denna typ av ämne är att det, på grund av gruppsytryck, skam eller liknande, kan bli felaktiga resultat då respondenterna väljer att inte svara sanningsenligt. Även i detta avseende blev de befintliga resultaten reliabla då de utfall som framkom var att många ungdomar hade blivit utsatta för näthat. Hade ungdomarna varit skamfyllda eller rädda för att berätta sanningen hade detta resultat inte uppkommit. Dock är vi medvetna om att det med stor sannolikhet finns ett stort mörkertal i detta resultat, likt alla övergripande resultat i näthatfrågan, där det är svårt att fastställa exakt antal drabbade.

6.6 RESULTAT AV FOKUSGRUPPERNA

Under fokusgrupperna framtogs flertalet intressanta aspekter med näthat och ungdomarnas syn på fenomenet. Vi arbetade som tidigare nämnt aktivt med att vara objektiva och passiva men lyfte diverse övergripande frågor vi ansåg hade hög relevans utifrån resultatet av enkäterna. Vi inledde med frågan *är det någon här som har blivit utsatt för näthat?*, en fråga som kan definieras som känslig, men vi fick i samtliga klasser flertalet svar på denna fråga, vilket återigen belyser relevansen av näthat. Det var flertalet ungdomar som på ett utvecklat sätt förklarade vad de hade blivit utsatta för.

De svar som framkom vid frågan angående utsatthet återkom även frekvent i enkätundersökningen. För att fortskrida diskussionen lyfte vi frågan kring varför ungdomarna trodde att näthat existerade i den utsträckning det gör. Här lyftes anonymitetsaspekten direkt. Flertalet av ungdomarna diskuterade Ask.fm och dess

möjliggörande för anonyma kommentarer samt hur detta påverkar utspridningen av näthat. Det framtogs även andra exempel på sociala medier där anonymitet var en central byggsten till näthatet.

Mycket av de som framtogs i början av diskussionen bar vi med oss från enkätsvaren och vi kände igen elevernas argumentation i många fall. Frågan som följde relaterade till hur man skulle kunna förebygga näthat och dessa svar fick ett annat utfall än enkätsvaren. Straffskalor och polisen var relevanta aktörer som inte tagits i beaktande tidigare i enkätundersökningen men vilka diskuterades mycket i fokusgrupperna. Vi ansåg därför att det var ett relevant tema att analysera för att på bästa sätt uppnå studiens syfte och svara på dess frågeställningar. Det fanns även flertalet ungdomar som belyste att en hög involvering av vuxna aktörer, både föräldrar och lärare, skulle skapa mer negativa konsekvenser än nytta. Genom att observera hur ungdomarna diskuterade vid denna fråga fick vi en bild av att de generellt ville undvika att göra *en stor grej av det*, samtidigt som eleverna såg att ansvaret i att informera kring näthat låg hos just föräldrar och lärare.

6.7 ANALYSMETOD

Det är av stor vikt att utföra en studies analys utifrån dess syfte och frågeställningar, för att få fram ett så aktuellt och trovärdigt resultat som möjligt. För att erhålla en så hög relevans som möjligt för det fortsatta analytiska arbetet i denna studie har vi utifrån enkätundersökningen samt fokusgrupperna valt att dela in analysen i tre huvudsakliga teman. Dessa teman utgörs av

- Dagens sociala mediars möjliggörande för anonymitet samt spridning och dess påverkan på näthat.
- Uppmärksamhetsfrågan - hur kan man informera om näthat och genom denna strategiskt kommunikativa process i det långa loppet förebygga det.
- Ansvarsfrågan - vem bär ansvaret att informera om näthat enligt de ungdomar vi har talat med, och hur kan man utveckla detta ansvar rent formellt.

Genom att dela upp analysen likt ovanstående punkter erhåller studien en tydligare struktur vilket leder till att slutsatser och resultat kan redovisas och redogöras för på ett korrekt sätt. Analysen besvarar då de frågeställningar som inleder studien vilket motiverar den föreliggande strukturen.

7. Analys

I följande del kommer det empiriska materialet att analyseras. Inledningsvis redovisas resultat av de enkäter som utförts och därefter analyseras det empiriska materialet från fokusgruppsintervjuerna.

7.1 RESULTAT AV ENKÄTERNA

En aspekt enkätundersökningen lade mycket fokus på var hur stor andel av respondenter som hade blivit utsatta för och/eller kände någon som hade blivit utsatt för näthat. Resultatet visar att 43,6 % svarade ja respektive 56,4 % svarade nej. Med andra ord var det knappt hälften som hade blivit utsatta för och/eller kände någon som blivit utsatt för näthat. I enkäten ställdes frågan om det fanns en relation mellan åldrarna bland respondenterna och om de blivit utsatta/kände någon som hade blivit utsatt för näthat. Resultatet visade en jämn fördelning över åldrarna, utan signifikanta skillnader.

Enkäten ämnade även undersöka den kommunikativa aspekten av näthatsfrågan. Dels ställdes frågan om hur eleverna uppfattade vilka som bär ansvaret att informera om näthat och dels hur trovärdiga dessa källor var, utfallet på dessa två frågor blev likvärdiga. Det fanns en stor tillit till skolans kommunikativa ansvar, både när det kom till ansvar och trovärdighet där 94 respektive 67 elever svarade skolan som överlägsna resultat. Då enkäten var upplagd med flervalfrågor kunde således eleverna kryssa i flera olika svarsalternativ, vilket försvårar analysprocessen något. Vi ansåg dock att det fanns en vikt i att möjliggöra flera svarsalternativ med avseende på dessa frågor. Detta då det ger en möjlighet att erhålla elevernas olika syn på frågorna, oavsett om de svarade ett eller flera alternativ.

Eleverna har, som tidigare nämnt, störst tilltro till skolan, något som också var signifikant skilt från de övriga alternativen. På frågan som ställdes angående vart eleverna *helst* skulle vända sig blev dock det överlägsna resultatet vännert. De flesta

elever anser med andra ord att skolan *bör* informera om näthat och är *trovärdig* när den gör det. Endast 12 stycken svarade dock att de skulle vända sig till skolan om de hade problem med näthat, vilket ytterligare motiverar inriktningen på denna studie.

Avslutningsvis undersöktes internetanvändandet och då specifikt sociala medier. Med avseende på internetanvändandet svarade 53 % att de använde sig av digitala medier 1-3 timmar om dagen, medan 26 % svarade 3-6 timmar, övriga svarade mindre än en timme och 6 eller fler timmar, dessa var dock en minoritet.

7.2 ANONYMITET

Nedanstående avsnitt kommer behandla den anonymitet som framtagit som aktuell i relation till näthat utifrån tidigare forskning samt denna studies empiri. Primärt sätts anonymiteten i en kontext där sociala mediers möjliggörande för anonymiteten ligger i fokus, fortsättningsvis följer ett avsnitt om IKT och dess påverkan för anonymiteten. Vad som avslutar avsnittet är makt, repetition och intention att skada, de tre kriterierna som råder för traditionell mobbning och hur anonymiteten i relation till dagens digitalisering utformas kring dessa tre kriterier.

7.2.1 DAGENS SOCIALA MEDIERS MÖJLIGGÖRANDE FÖR ANONYMITET SAMT SPRIDNING OCH DESS PÅVERKAN PÅ NÄTHAT.

Genom resultatet utifrån enkäterna men även från fokusgrupperna framstod en markant drivfaktor för det ökade näthatet – anonymiteten. I enkätundersökningen var det en specifik fråga som behandlade ungdomarnas syn på vilken social mediekanal där mest näthat framkom och varför de trodde att just denna kanal var mest betingad med näthat. Resultatet blev nästintill enhetligt bland respondenterna (92 %), där Ask.fm var den kanal de ansåg var värst samt att orsaken till detta var möjliggörandet av anonymitet.

I och med fokusgrupperna på Enskilda Gymnasiet visade det sig även att ungdomarna inte hade någon vidare insikt i allvaret som anonymitetsaspekten för med sig. Trots alla de positiva aspekter som anonymiteten för med sig bidrar det även till att glåpord och virala knytnävar delas ut till höger och vänster utan att förövaren riskerar att upptäckas då denne till stor del är anonym. En elev i fokusgrupperna sa bland annat så här:

Det man skriver på internet är inte så seriöst eftersom allt sker på sociala medier och just det faktum att man är anonym. Att man är anonym gör att man kan skriva vad man vill till vem man vill.

Detta visar även att ungdomarna inte heller förstår allvaret i vad glåporden faktiskt kan föra med sig. Det vi märkte under framförallt fokusgrupperna men även under enkätundersökningen var att ungdomarna faktiskt inte ser glåpord på internet som något allvarligt. Mer att det är ord som kan kastas omkring som ingen riktigt tar åt sig. När vi förklarade att de virala glåpord skadar minst lika mycket som fysiska glåpord förstod eleverna det till viss del men majoriteten ansåg att *man inte skulle ta åt sig för det är ju oftast inte seriöst på internet*. Detta fick oss att fundera än mer. Problemet låg inte i att ungdomarna saknade vetskap om näthat, de *förstod* inte allvaret i effekterna av vad näthat för med sig. Det krävs en tydlig strategisk kommunikation för att få individer ändra beteende och/eller åsikt.

Under alla år har möjligheten att vara anonym gjort att människan har vågat säga vad hen tycker och tänker, likväl fysiskt som viralt. Under demonstrationståg maskerar sig folk, vid situationer där individer känner sig övervakade skyler de sina ansikten och online används pseudonymer (Kirolos et. al, 2012). Detta faktum redovisas inte minst i exemplet den arabiska våren som skedde år 2011. Vid detta tillfälle möjliggjordes statsomvälvningar tack vare sociala medier, genom användare som handlade med hjälp av anonymitet. Dessa aktiviteter är exempel på aktioner där sociala mediernas anonymitet kan leda till något positivt (Kirolos et. al, 2012). Likt det faktum att individer skyler sina ansikten under ett demonstrationståg skyler de sig online bakom anonyma användarnamn, för att kunna uttrycka sina åsikter. Därav har möjligheten för att sprida näthat ökat markant i takt med den digitala utvecklingen, där anonymitetsaspekten har blivit allt mer central. Detta resonemang styrktes även av eleverna under fokusgrupperna, där Ask.fm var den hemsida där de ansåg mest näthat förekom och där argumentationen för detta faktum var just anonymitetsaspekten.

Vid en första anblick kan möjliggörandet av anonymiteten på dagens internet ses som nödvändig och nytänkande. Funktionen kan få personer vars röster tidigare legat i skymundan att höras och kan även öka det vi kallar yttrandefrihet. Det finns med andra ord mycket positiva aspekter av anonymitet på internet och då framför allt sociala medier. Vad som kommer att fokuseras på i följande avsnitt är dock inte dessa

positiva aspekter, som för visso inte bör glömmas bort, utan de negativa aspekterna som bör tillgodoses, framförallt i samband med fenomenet näthat och dess spridning. Fokus ligger därmed i föreliggande avsnitt på hur sociala medier idag möjliggör för anonymitet och hur denna anonymitet påverkar spridningen av näthat.

Det komplexa med möjliggörandet av anonymiteten online är att den i många fall är essentiell för att användarna ska kunna uttrycka tankar och åsikter de i annat fall inte skulle våga uttrycka. Med andra ord är anonymitet en väl fungerande funktion som säkerställer yttrandefrihet och kan möjliggöra diskussioner som kan skapa olika lösningar i diverse sammanhang. När denna behövliga funktion i sin tur missbrukas, det vill säga näthat, uppstår den tidigare nämnda komplexiteten, det vill säga att anonymitetsaspekten används på fel sätt. Med detta menar vi att glåpord, kränkningar och hot som förekommer på sociala medier, bakom skärmar och oidentifierade användarnamn. Därmed kan anonymitetsaspekten ifrågasättas och dess relevans för sociala medier. Kan det vara så att det vore bättre att inte möjliggöra anonymiteten för att undvika näthat? Hur påverkar det i sin tur yttrandefriheten och allt det positiva som anonymiteten medför?

I de fokusgrupper som genomfördes på skolan Enskilda Gymnasiet visade det sig att många av ungdomarna ansåg att de inte skulle berätta för sina föräldrar om de blev utsatta för näthat. Detta då det fanns en stor risk att de skulle bli fråntagna vissa privilegier (likt digitala enheter, sociala mediekonton och dylikt). Denna rädsla av att bli förbjuden att använda vissa sociala medier kan jämföras med rädslan av att bli förbjuden att anonymt uttrycka sina politiska och religiösa åsikter. Detta resulterar i att förbud inte är den mest effektiva lösningen att förhindra näthat. Här ställs återigen informationsgapet i fokus och strategisk kommunikation får en allt större relevans. Genom att förbjuda en typ av aktivitet som exempelvis anonymitet, kommer en annan uppstå, med ett möjligt värre utfall.

Detta leder oss in på vikten av meddelanden och hur sändare och mottagare uppfattar och tar emot dessa meddelanden. Fokusgrupperna visade att många av eleverna ansåg att många av de elaka kommentarerna och glåporden som skrivs på sociala medier kan vara oseriösa och att man som mottagare inte *bör* ta åt sig av det. Mycket av diskussionerna i fokusgrupperna visade på att den vetskap som ungdomarna har om näthat och hur meddelande tolkas, har de fått lära sig via internet och genom olika tv-program.

Det är viktigt att ha kunskap i nätetik och få förståelse i hur mottagare tolkar vad sändaren har att säga. I många fall (utifrån fokusgrupperna) sker tolkningarna på andra sätt än önskat vilket bidrar till ett kommunikationsmisslyckande som ökar missförstånden (Fiske, 2011). Dessa kommunikationsmisslyckanden beror inte på att kommunikationen förs viralt utan snarare på kulturella och sociala skillnader mottagare och sändare emellan. Olika skolor och individer har ofta olika kulturella bakgrunder vilket bidrar till att tolkningen kan ske på olika sätt. Det är därför viktigt att föra en transparent dialog i skolan för att finnas där som stöd och hjälp för elever som blir utsatta för näthat. Precis som det är viktigt med utbildning i nätetik är det minst lika viktigt att ha en tydlig plan för hur man ska fortskrida arbetet när en elev utsätts för näthat.

7.2.2 IKT OCH DEN ACCELERERADE SAMTIDEN

IKT, informationskommunikationsteknologi, har under de senaste åren fått allt mer utrymme i individens interaktiva liv (Rosenfeld, Morville & Arango, 2015). För att sätta detta i relation till näthat menar Brå (Brottsförebyggande rådet, 2015:6) att mobbning på internet har ökat bland svenska ungdomar under de senaste åren och det finns därmed en hög relevans i att titta på hur näthat har utvecklats i takt med den tekniska utvecklingen och varför det ökar. Vad IKT har kommit att innebära för individen i dagens samhälle relaterar inte endast till att kommunikation förenklas och underlättas. Den centrala utvecklingen för digitala medier och då framför allt sociala medier är att öka möjligheten att interagera på *nya* sätt. Detta sker ofta genom replicerbarhet och det faktum att majoriteten av det som kommuniceras på sociala medier inte försvinner (Juridikinstitutet, 2014). Nedan är citat tagna från de fokusgrupper som ligger till grund för studien:

Jag loggade in på Periscope så var det några yngre killar som filmade och satt och snackade skit om mig

Jag har fått hat via sms och Facebook

Jag har en Youtube-kanal där folk ibland kommenterar elaka saker anonymt

Ovanstående citat påvisar en bredd i de olika medier som benämns när det kommer till frågan om utsatthet i och med näthat. Med andra ord finns det flera olika sätt att kommunicera och interagera på online, något som har lett till negativa konsekvenser, bland annat näthat. Det utvecklas ständigt nya möjligheter att gilla, dela och kommentera sådant som redan existerar. Inlägg på internet raderas och förglöms inte. En person som blivit utsatt för näthat kan bli påmind om händelsen om den reproduceras (SOU 2016:7). Komplexiteten uppstår när IKT utvecklas och då skapar nya möjligheter, vilket kan ses som både innovativa och nödvändiga (Kirolos et al., 2012).

Något som bör beaktas är att, i och med denna innovativa utveckling skapas även utrymme för negativa aspekter av kommunikation online, så som näthat, vilket inte uppmärksammas lika ofta som de positiva aspekterna med den tekniska utvecklingen. Detta kan jämföras med Rosas (2014) teori om teknisk acceleration, då sociala medier hela tiden utvecklas och nya tekniska lösningar för att föra asynkron kommunikation uppfinns. Här menar Rosa (2014) att vi som individer vill *hänga med* i den tekniska accelerationen och inte vill hamna utanför den socialt konstruerade omvärlden. Det vill i detta fall menas med att vi skaffar sociala medier och får *stå ut med* kränkningar på nätet då användarna inte förstår bättre, och är allmänt accepterad i den sociala konstruktion vi lever i (Rosa, 2014). Å andra sidan har vi som individer valmöjligheter och är inte tvingade att skaffa de tekniska lösningarna utan kan välja att avskärma oss mot nya medier om vi så vill. Detta kan dock vara svårt när man är i den åldern (12-16 år) vi i denna studie undersöker. Ungdomar söker sin identitet och vill känna samhörighet med övriga i klassen. Det skapas en ökad känsla av tvång och rädsla för att hamna i *slippery slope* när vi okritiskt anammar nya tekniska medier som invaderar marknaden. Detta är något som ungdomar är snabba med att anamma då nya sociala medier inbegriper maktkänsla och popularitet (Rosa, 2014). Det är dock svårt att avskilja sig från denna uppslukande accelerationsvirvel som satt fart på tekniken.

Det finns ytterligare aspekter att analysera i och med IKTs möjliggörande för individen, dessa relaterar till möjligheten att vara anonym och samtidigt vara aktiv på kanaler som Facebook, Instagram och Snapchat, där de flesta ungdomar spenderar flera timmar om dagen (Iis, 2015), något vi även återfann i empirin. I och med den digitala utvecklingen har möjligheten att skapa pseudonymer ökat. Detta har lett till att kravet på ansvarstagande för sina aktioner online minskat. Risker att bli

påkommen (av skola, föräldrar eller annan auktoritet) har i takt med detta minskat vilket leder till att kränkande kommentarer och bilder cirkulerar med allt högre frekvens (Berne, 2014).

Ask.fm är en hemsida väl i linje med vad Kirolos et al. (2012) kallar för innovativ kommunikationskanal där användarna kan kommentera inlägg anonymt. De flesta ungdomar som svarade på enkäten angående frågan på vilka sociala kanaler de spenderade mest tid nämnde inte Ask.fm som ett alternativ. För att se till frågan där näthatets frekvens på sociala medier ifrågasattes sade dock majoriteten av de ungdomar som svarade att Ask.fm var den kanal där mest näthat förekom, vilket gör det till ett intressant orsakssamband att analysera. Med andra ord har de flesta bevittnat eller hört om mobbning som begåtts på Ask.fm. Deras medverkan ifrågasätts här, då de flesta med stor sannolikhet inte varit med och kommenterat, delat eller kränkt, men de har å andra sidan inte agerat för att förhindra händelsen. Med detta kan vi konstatera att ungdomarna kan betraktas som åskådare. Detta kan kopplas till Kants (2005) teori om intentioner, där man kan ifrågasätta *varför* ungdomarna inte agerar. Det beror då i enlighet med Kant (2005) på intentionen att skydda sig själv. Om ungdomarna agerar genom att vara aktiv i diskussionen kan de själva komma att bli utsatta för kränkningar och de kan därför tänkas hellre välja att vara passiva åskådare.

IKT har försvårat identifikationen av förövare vid kränkningar på nätet, i enlighet med vad Sackemark och Schultz (2015) redovisar. När man ser till traditionell mobbning på en skolgård finns det ofta åskådare, vilket även är fallet vid mobbning på internet. Vid traditionell mobbning som sker i det fysiska rummet kan den utsatte enkelt se vem eller vilka som agerar förövare och offer. IKT har gjort att situationen ser annorlunda ut då den utsatte inte ser hur många eller vilka som agerar förövare och åskådare, därmed tappar rummets betydelse sin relevans (Rosenfeld, et al., 2015). På kanaler som Instagram är mörkertalet av åskådare stort, det kan vara allt från 10-100 personer som tyst bevittnar vad som sker. IKT ökar därmed komplexiteten i att hitta de förövare som begår gärningen och definiera vad som kategoriseras som brott/icke brott.

Som tidigare nämnts svarade de flesta ungdomarna att Ask.fm var den kanal där det förekom mest näthat/nätmobbing. I samband med denna fråga fick eleverna möjligheten att lägga till information genom ett fritextsvar. De flesta tillade på fritextfrågan *Varför?* att det berodde på möjligheten till anonymitet. Detta kan återigen kopplas till Kants teori om att följa våra intentioner (Kant, 2005). När en

person avstår från att skriva en kränkande kommentar kan detta bero på att personen i fråga är rädd för att bli påkommen, trots anonymitet, det vill säga att personen inte handlar moraliskt. Personen kan givetvis även handla moraliskt, i det läget avstår individen från handlingen för att denne inte vill skada den utsatte. Följande är exempel på vad ungdomarna svarade på frågan kring varför det förekom mest näthat på hemsidan Ask.fm;

Ask - Eftersom att på Ask kan man skriva vad som helst med falsk identitet eller klicka i rutan anonym

Ask - Sidan är som gjord för nätmobbning, man skriver frågor anonymt och det förekommer ofta att man ska bedöma personers utseende mm

I dessa svar återfinns en tydlig problematik där IKT har möjliggjort den anonyma delen av sociala medier. Det är svårt att förbjuda hemsidor där anonymitet är ett alternativ, då det sällan går att konkret peka på förövare och därmed är svårt att stänga av enskilda användare och än mindre en hel sida. Med dagens teknologiska kunskap finns det utrymme för att skapa nya, likadana sidor, på ett ögonblick, vilket ytterligare komplicerar situationen. Fokus bör med andra ord inte ligga på att förbjuda anonyma kommentarer eller medier, det måste ligga på den kommunikativa process som kan förebygga hat och kränkningar.

Ungdomars aktivitet på digitala medier, det faktum att de skriver anonymt och kanske framförallt att de inte tänker efter skapar problematik. IKT har utvecklats till den grad att all den kommunikation som leder till hat och bred spridning är problematisk men inte *förödande*. Det centrala ligger i att lära ungdomarna hur de kan använda dessa nya verktyg på ett positivt sätt, genom att utforska eller lära sig. Det centrala blir att i enlighet med Carlsson (2010) minimera riskerna och maximera möjligheterna med IKT. Det är därför det strategiskt kommunikativa kommer vara centralt i framtidens digitala samhälle, genom att informera och kommunicera - inte genom att förbjuda - kan man förebygga. Likt vad Falkheimer & Heide (2007) hävdar är det kommunikationsinsatser som bör ligga till grund för att övertyga och ändra individers beteenden. Det är därför väsentligt att använda kommunikativa medel för att få ungdomarna att använda sociala forum på ett positivt sätt.

7.2.3 MAKT, REPETITION OCH INTENTION ATT SKADA

Fokusgrupperna visade att eleverna anser att det är mycket enklare att skriva en kränkande kommentar på sociala medier när man sitter bakom en skärm och inte möts av den utsatte på samma sätt, än i verkligheten. Solberg et al. (2007) redogör för tre kriterier som finns i definitionen för traditionell mobbning - obalans i makt, repetition och intention att skada. Kriterierna återfinns på internet men visar sig där på ett annat sätt än vid traditionell mobbning.

Enligt de svar eleverna på Enskilda Gymnasiet gav, har de oftast ingen bakomliggande tanke att skada någon när de skriver en kränkande kommentar online, utan deras beteende på internet är tanklöst. Detta ligger i linje med Bernes (2014) studie som redovisar att ungdomar varken känner sig mobbade eller avser att mobba när de kränker eller tar emot kränkningar på internet. Detta tanklösa beteende är med andra ord ett omoraliskt handlande enligt Kant (2005), handlingen är därmed meningslös. Om detta beteende sker repetitivt, att en avsändare fortsätter att kontinuerligt skriva kränkande kommentarer eller dylikt kan faktorn intention att skada bli allt mer aktuellt, och därmed infinner sig det moraliska handlandet (Kant, 2005). Beteendet på internet ter sig därmed olik från traditionell mobbning där Olweus (1993) menar att handlingen grundar sig i intention att skada. Med grund i enkätsvaren, där flertalet elever svarade att de tanklöst skrev saker online, lyfte vi frågan under fokusgrupperna. Nedan framkommer exempel från den diskussionen:

Man skriver vad man vill, det spelar liksom inte så stor roll när det sker via datorn

Det man skriver på internet betyder inte lika mycket, om man skriver något elakt är det inte för att vara elak direkt. Man tänker inte att någon kan bli ledsen

Ovanstående citat belyser det faktum att vaksamheten online har reviderats. Med andra ord äger ett tanklöst beteende rum, där konsekvenstänk och försiktighet har fallit bort. Detta påvisar återigen hur den tekniska utvecklingen påverkar individen och dess sätt att kommunicera. Det finns även här en koppling till den tekniska utvecklingen och spridningen av näthat, där individer inte reflekterar över den skadan som kan ske via kränkningar och dylikt online.

Kriteriet repetition ter sig annorlunda på internet då det handlar om den viralitet som uppstår när en kränkande kommentar sprids och inte antalet gånger denna kränkning delas ut, likt vid situationer för traditionell mobbning. Det är inte nödvändigtvis förövaren som skapar det repetitiva beteendet vid näthat, det räcker med att förövaren skriver en kränkande kommentar en gång. Det som skapar repetition är sedan i enlighet med vad Berne (2014) menar att åskådare kan gilla, dela eller kommentera inlägget, och på så vis uppdagas inlägget återigen för allt fler individer. Jämfört med traditionell mobbning där förövaren måste konfrontera den utsatte fysiskt, präglas inte näthat av tid och rum utan repetition kan uppstå utan att den ursprunglige förövaren är aktiv.

Maktrelationer är ett fenomen som i relation till näthat får ett intressant utfall. Det maktförhållande som råder i det fysiska rummet handlar ofta om att styrka och fysik spelar störst roll då de båda parterna möts ansikte mot ansikte (Suler, 2004). Maktrelationen vid situationer av näthat leder istället till att förövaren kan vara anonym och känner därför inte rädsla att bli påkommen. Därmed får förövaren ett övertag maktrrelationsmässigt. Obalans i makt, ett kriterium för den traditionella mobbningen återfinns med andra ord i mobbningen online, dock med ett annat utfall. Mishna, et al. (2010) studie hävdar att ungdomar som utsätter andra för näthat känner sig mäktiga, där antalet åskådare kan spela en tydlig roll. På internet är mörkertalet för antalet åskådare svårdefinierat och det faktum att många kan se vad som skrivs kan öka känslan av makt hos förövaren.

Den tekniska utvecklingen har under de senaste åren gått i allt snabbare takt och likt vad Rosa (2014) menar med sin *acceleration theory* påverkar den tekniska och sociala accelerationen sättet individer kommunicerar på, det vill säga vår individuella acceleration. Tekniken har öppnat oändligt med dörrar och tillåter idag nya innovativa sätt att producera, lära och kommunicera. Samtidigt som tekniken möjliggör för mycket positiva aspekter, vilka vi idag inte kan tänka oss att leva utan, medförs även negativa delar. Ett tydligt exempel på detta är anonymiteten som idag finns på flera sociala medier. Idag är den anonyma kommunikationen essentiell på många forum, vilket har lett till att negativa aspekter i form av bland annat näthat har kunnat produceras och spridas. Detta var något som återfanns både i enkätundersökningen men även under fokusgrupperna, där ungdomarna påvisade relationen mellan anonymitet och spridningen av näthat. Idag finns det dessutom tekniska möjligheter att på ett enkelt sätt sprida information online, vilket leder till att

en större mängd människor kan se och dela vidare näthat. Även det är en faktor som den tekniska utvecklingen har bidragit med.

7.3 UPPMÄRKSAMHETSFRÅGAN

Nedanstående avsnitt 7.3 fokuserar på en av de centrala aspekterna av denna studie, uppmärksamhetsfrågan. Primärt kommer uppmärksamhet kopplas samman med vem som bär ansvaret att föra den uppmärksammande kommunikationen, för att sedan leda över på den psykiska ohälsan där dess effekter kopplas samman med näthat och hur den kommunikativa uppmärksamheten kan förebygga detta, för att sedan avslutas med ett avsnitt när just förebyggandet ligger i fokus.

7.3.1 UPPMÄRKSAMHET – VEM BÄR ANSVARET I ATT FÖRA DEN KOMMUNIKATIVA PROCESSEN?

Kanske att skolan kan få folk, som er, att komma och informera om näthat

Man kan uppmärksamma genom att tala om hur det påverkar andra och vad man kan få för straff

Ovan är citat tagna från fokusgrupperna med eleverna på Enskilda Gymnasiet där diskussionen leddes in på hur man skulle kunna förebygga näthat och framförallt hur man skulle kunna skapa uppmärksamhet kring det högaktuella ämnet. Känslan i denna diskussion var att eleverna inte visste hur man på bästa sätt skulle kunna skapa relevant uppmärksamhet kring problemet. Diskussionen blev rätt spretig och de kom ett fåtal förslag på hur man skulle kunna skapa uppmärksamhet, likt de ovan nämnda citaten.

Nedan kommer nästa tema och del i studien att presenteras, det vill säga *uppmärksamhet*. Det är viktigt att det skapas uppmärksamhet kring fenomenet näthat, frågan är hur detta ska göras? Ett sätt är att uppmärksamma de lagar och regler som finns för att få ungdomar att förstå allvaret i vad näthat för med sig. Det är även viktigt att påvisa de psykiska aspekter som näthat kan komma att föra med sig, allt för att skapa relevant uppmärksamhet för ämnet. Båda förslag vilka kommer redogöras för nedan.

Sackenmark & Schultz (2013) förklarar att lagar kring näthat är svåra att applicera på verkligheten då det är ett så pass svårdefinierat område. Näthat behöver inte vara illegalt men i situationer där så är fallet brukar det oftast gå under lagar som kränkning, diskriminering, ofredande eller förtal. Begår man något av dessa brott, vare sig det är på internet eller i den fysiska världen kan man således bli åtalad efter brottsbalken (SFS 2015:97). Detta är något som genom kommunikation bör uppmärksammas och förankras i ungdomars medvetande. Genom att informera om konsekvenserna av näthat kan relevans skapas för ungdomarna och deras beteende kan då komma att förändras.

Att informera oss elever om vilka straff man kan få och att man faktiskt kan bli fälld

Polisen borde åka runt i skolorna och ge information

Svaren från enkäterna visade att det var många av ungdomarna som anser att det bästa sättet att förebygga näthat på är genom att informera om vilka straff man kan få om man begår en brottslig handling på internet. Detta innebär att polisen enligt oss bär ett stort ansvar i att uppmärksamma näthat och dess konsekvenser. Vi valde att läsa upp polisens definition av näthat (se avsnitt 1) för klasserna på Enskilda Gymnasiet. Utifrån definitionen fortsatte diskussionen med ungdomarna och när vi frågade om de trodde att många anmälde kränkningar på nätet svarade en majoritet nej. Som förklaring angav eleverna att polisen ändå inte skulle göra något åt det anmälda näthatet. Tilliten till polisen i frågan kring näthat är således skrämmande låg. Det finns därmed en relevans i att sammankoppla brott som sker online och dess konsekvenser. Vi tror att det idag ligger en stor problematik i resursfrågan då det krävs stora resurser att konstant övervaka internet. Med det sagt finns det en relevans i att kommunikativt informera och därmed förebygga näthatet, istället för att fokusera på att ta förövare på bar gärning. Genom att kommunikativt förankra att det är ett brottsligt beteende att utsätta en annan person för näthat och att detta beteende leder till straff, får ungdomarna ett större förtroende för polisen.

De lagar som idag berör näthat, utvecklas kontinuerligt för att hinna med i den digitala världens framfart. I och med möjligheten att kunna vara anonym på internet är det svårt att hitta bevis för vem som har skrivit vad. Det är enkelt att skylla ifrån sig

för att inte behöva stå till svars för sina handlingar och därmed eventuellt behöva avtjäna ett straff, vilket problematiserar hela frågan ytterligare. När vi diskuterade straff med eleverna i fokusgrupperna och såg svaren på enkäterna insåg vi att det inte fanns mycket kunskap om vad för straff en förövare i denna fråga skulle kunna tänkas få. Det finns därmed bevisligen en hög relevans i att öka denna kunskap hos ungdomarna och skapa den uppmärksamhet som är nödvändig. Genom att finna en gemensam informationsgrund att stå på kan man skapa värde inför betydelsen av de konsekvenser näthat leder till, likt det perspektiv Fiske (2011) redovisar för. Detta kan betraktas som en relevant teori att beakta när det kommer till att arbeta kommunikativt för att förebygga näthat.

EU arbetar aktivt med att införa lagar som gäller internetanvändandet och det är ett arbete som kräver tydliga ramar. Det komplexa i förnyelsen av de lagar som finns är att gränsdragningen för yttrandefrihet och den personliga integriteten på internet inte ska inskränkas. Lagförslaget som presenterades den 31 januari 2016 (SOU 2016:7) förtydligar de lagar och regler som idag finns kring olaga hot, ofredande, förtal och förolämpning och innefattar en uppdatering som är mer anpassad för vår tids digitala medier (SOU 2016:7). Internet glömmer aldrig, det som en gång lagts ut kan alltid spridas vidare och återupplevas. Det är viktigt att informera ungdomar om detta i en tidig ålder, för att förankra konsekvenstänkandet hos dem. Det är av stor vikt att de förstår allvaret med att publicera saker på internet och att man kan tänkas stå till svars för dessa i ett senare skede i livet. Något som vi framförde i fokusgrupperna, där vi insåg att eleverna inte hade vetskap om detta men att de heller inte trodde att det var sant, och om så var fallet, vad hade det för betydelse? Återigen påvisas vikten av att skapa uppmärksamhet från en tidig ålder, det ska dock ske på rätt sätt då informationsspridning på fel sätt kan leda till att kunskapen används fel och ungdomar ser näthat som ett *enkelt* sätt att kränka sina kamrater på.

Diskussionen vi förde i klasserna visar på att det är tre aktörer som uppfattas bära en majoritet av det gemensamma ansvaret att informera och skapa uppmärksamhet för ungdomarna om allvaret kring näthat, dessa är; *skolan, föräldrar* och *polisen*. I relation till detta menar Carlsson (2010) att fokus bör ligga på att undervisa ansvarstagare i näthatsfrågan för att sedan föra vidare informationen till ungdomarna. Det är en komplex fråga som kräver flera aktörers involvering för att agera mot ett mer acceptabelt beteende på internet (Carlsson, 2010).

Precis som att Sveriges lagar uppdateras efter hur samhället utvecklas, behöver skolans och föräldrarnas ansvar uppdateras. Sociala medier utvecklas konstant och nya forum uppstår utan att skolan, föräldrar och polisen hinner med. Det finns allt mer anonymrelaterande forum som ungdomarna rör sig på och det är på dessa plattformar de kommunicerar med varandra vare sig de är i skolan eller hemma. Här finns inte tid och rum utan glåporden och kränkningarna pågår hela tiden (Kowalski et al., 2014). Vid traditionell mobbning finns det strategier som skolor följer vilka kan vara att flytta förövaren eller offret till en annan skola (SKOLFS 2012:10). I den digitala världen är detta inte lika lätt. Du kan inte *flytta från internet* och glåporden online finns kvar trots att någon part förflyttas till en annan skola. Det är här komplexiteten i kommunikationsstrategin kommer in, det är en svårhanterad situation då det finns riktlinjer vilka är väl utvecklade men svåra att applicera på nätet. Dessutom är det svårt att definiera vad som sker på skoltid och inte. Detta komplicerar situationen kring ansvarsfrågan ytterligare. SKOLFS 2012:10 är stiftad för att fastställa riktlinjer kring hanteringen av näthat och kränkningar. Finns möjligheten att utveckla fler och tydligare lagar tror vi att det finns större möjlighet att förebygga denna typ av handlingar, det är dock väsentligt att lagarna formuleras på ett sätt som hänger med i den tekniska utvecklingen som sker dagligen. Det är här komplexiteten ligger, det skapas hela tiden nya forum och tekniska genier kommer på nya sätt att ta sig runt de lagar och regler som skapas. Finns det dessutom mer resurser för att aktivt informera om dessa lagar till (i detta fall) skolan. Informationsspridning är vitalt för att arbeta förebyggande mot näthat. Detta bör ske med hjälp av de tre största, enligt eleverna på Enskilda Gymnasiet, ansvarstagande aktörerna nämligen; skolan, föräldrar och polisen.

7.3.3 PSYKISK OHÄLSA

Det finns enligt tidigare forskning ett samband mellan näthat och psykisk ohälsa (Berne, 2014; McQuade, et al., 2012), precis som det finns ett samband mellan traditionell mobbning och psykisk ohälsa. Enkätundersökningen resulterade i flertalet kvalitativa fritextsvar som redovisar de kränkningar som äger rum på nätet. Genom att studera resultaten anser vi att många av respondenterna var ärliga när de svarade om och hur de själva/någon de känner blivit utsatta för näthat. Värt att uppmärksamma med avseende på psykisk ohälsa är aspekten att många ungdomar inte *vågar* berätta

för någon vad de utsatts för. Detta ligger i linje med Bris (2012) som menar på att om ungdomar inte vågar berätta vad de blivit utsatta för online då de känner skam och skuld. På enkätfrågan *Om du själv eller någon du känner har blivit utsatt för näthat/nätmobbing, har du/hen fått hjälp? Om nej, varför inte?* gavs bland annat följande svar:

Vågar inte säga till

Hen har inte vågat ta upp frågan eftersom att det var en hel grupp som gjorde det och vågade då inte säga emot

Folk säger väl inte till, man vågar liksom inte

Detta tyder på vikten av att skapa en miljö där ungdomar vet vart de kan vända sig om de skulle bli utsatta för näthat. Resultaten påvisar även vikten av att få ungdomar att våga berätta om eller när de blir utsatta för näthat, så att mörkertalet kan minska. Det kritiska som kan uppstå om ungdomar inte vågar säga till är att de kan drabbas av psykisk ohälsa i form av ångest, depression eller dylikt (Ybarra & Mitchell, 2004a). En relevant aspekt att ta i beaktande i och med detta är den studie som Lagerberg och Sundelin (1998) presenterar, att majoriteten av ungdomar inte har någon större kunskap i vad psykisk ohälsa innebär. Om denna kunskap saknas kan det leda till att ungdomar inte vågar berätta om vad som sker online eftersom de inte förstår hur de påverkas, något som i enlighet med Ybarra och Mitchell (2004a) kan leda till psykisk ohälsa. Faktum är att det råder avsaknad av kunskap om psykisk ohälsa resulterar i en ond cirkel där kunskapsbristen leder till att möjligheten att få hjälp försvåras. I och med att näthat oftast sker anonymt och är oberoende av tid och rum (Berne, 2014) ökar även svårigheterna med att finna en lösning på problemet med psykisk ohälsa i relation till näthat, då förövaren ofta förblir oidentifierad.

Tidigare forskning angående psykisk ohälsa och näthat påvisar att ungdomar i ett senare skede i livet kan påverkas negativt av att de blivit utsatta för näthat (Berne, 2014), något som de elever vi diskuterade med inte visste om. Flertalet av ungdomarna menade även att det idag är så vanligt med näthat att de i princip tror sig vara immuna mot det. Därmed kan den rådande immuniteten bidra till problem i ungdomarnas framtida, vuxna liv, vilket bör uppmärksammas. Det finns därmed en

relevans i att se till kommunikativa insatser om näthat och dess konsekvenser, som en alternativ lösning till problemet. Det finns en problematik i att försöka kommunicera kliniska konsekvenser likt de Petersen et al. (2010) beskriver som internaliserade och externaliserade problem, till ungdomar. Ungdomar i den åldern har inte samma referensramar som vuxna (Carlsson, 2010) och därmed måste detta kommunikativa arbete anpassas efter dess mottagare. Det finns en relevans i att skapa värde hos ungdomarna med hjälpmedel anpassade efter deras kognitiva förmåga.

Forskare har olika uppfattning om ungdomars uppfattning om den psykiska ohälsan. Exempelvis argumenterar Johansson et al. (2007) för att en del ungdomar har kunskap i vad psykisk ohälsa innebär medan Lagerberg & Sundelin (1998) menar att ungdomar helt saknar kunskap i psykisk ohälsa. Detta i relation till denna studies enkätundersökning och observationer påvisar att det finns ett informationsgap angående psykisk ohälsa och dess negativa effekter. Det bör därför utvecklas en tydlig strategisk kommunikativ insats som kombinerar information om psykisk ohälsa och näthat. Det är viktigt att skolorna för en kontinuerlig dialog med ungdomarna och att de själva har kunskap om de konsekvenser som näthat kan föra med sig. Den immunitet ungdomarna tror sig ha byggt upp gentemot näthat kan komma att leda till problem i framtiden. Det är därför av stor vikt att man tar tag i den kommunikativa processen i ett *tidigt skede* och genom detta uppmärksamma näthat, detta för att de utsatta inte ska utveckla psykisk ohälsa.

7.3.2 HUR KAN NÄTHAT FÖREBYGGAS?

Den informativa aspekten av näthat har under senare år blivit allt mer central och diskuterad. Skolverkets allmänna råd menar att elever kontinuerligt bör få tydlig information i hur de ska agera när någon blir utsatt för kränkande behandling och skolan ska ha en tydlig strategi för hur detta kan förebyggas (SKOLFS 2012:10). Utifrån analys av frågan: *Hur tror du man skulle kunna förebygga näthat/nätmobbing?* framgick det att polisen anses vara den mest trovärdiga informationskällan. Även skolan låg högt upp i rankning, där förklaringen blev att många anser att skolan bör anordna föreläsningar där någon som varit med om näthat berättar om händelsen. Följande är exempel på hur ungdomarna svarade i fritextsvaren:

Något som känns trovärdigt är att ha en person som blivit utsatt få komma till skolan och berätta, det skulle vara intressant

Prata om det i skolan, ta in experter som kan prata om det, och inte dölja det och inte låtsas om det. Om man har syskon eller kusiner kan man prata med dem om vad man får och inte får göra

Dessa svar påvisar vikten av att skolan för en kontinuerlig dialog med ungdomarna för att aktualisera och förhindra spridningen av näthat. För att relatera till Falkheimer och Heides (2012) definition av kommunikation kan det konstateras att det finns en relevans i att fokusera på en informationsspridning som ämnar förändra ungdomarnas beteenden. Författarna hävdar att det är viktigt att utforma en genomgående kommunikationsplan för att möjliggöra denna typ av förändring (Falkheimer & Heide, 2012). Med det sagt är det inte tillräckligt att utforma endast en kommunikationsplan avsedd för en viktig aktör. Det finns en hög relevans i att arbeta kommunikativt, men detta måste ske på flera olika nivåer, från flera olika aktörer. Det är essentiellt att ungdomar bemöts av ett rikt och värdeskapande informationsflöde från tidig ålder, allt för att skapa den uppmärksamhet som i längden kommer krävas för ett förebyggande av näthat. Detta i och med att det i grunden handlar om en beteendeförändring som drivs av de normer som finns i samhället. Likt vad Rosa (2014) menar med den individuella accelerationen som drivs av de samhälleliga föreställningarna vi har, krävs det därför en beteendeförändring på ett högre plan. Detta skapas likt vad Falkheimer och Heide (2012) menar med att beteendeförändring på bästa sätt drivs med hjälp av strategisk kommunikation.

Utifrån de kommunikativa teorier som framtagits (Falkheimer & Heide, 2012; Fiske, 2011) anser vi att det finns två centrala aspekter av det kommunikativa arbete som bör genomföras. Dels värdeskapandet från tidig ålder där det finns en relevans i att skapa mening inför de konsekvenser som näthat kan bidra till, likt Fiskes (2011) teori om produktion och utbyte av mening. Här kan till exempel historieberättande ligga i fokus. Vikten ligger i att genom kommunikation skapa förståelse och igenkänning i berättelserna för att dessa ska kunna förankras hos ungdomarna. Dels andra relevanta aspekten är en kommunikationsprocess som ämnar radera den aktuella stämpeln som finns på näthat. Finns möjligheten att minimera den pinsamma eller tabubelagda synen på näthat vilket torde öka möjligheten att öppna upp för

kommunikation. Detta ligger i linje med vad Falkheimer och Heide (2012) menar ingår i en kommunikationsinsats, där målet är att förändra mottagarens beteende eller åsikt. Utifrån dessa två ovanstående aspekter dras paralleller till en tredje teori, det kommunikativa handlandet enligt Habermas (1984). Det kommunikativa handlandet ramar in vad de ovan nämnda teorierna presenterar. Det är dialogen som bör ligga i fokus för att skapa ömsesidig och rationell förståelse kring näthat. Detta i syfte att samordna handlingar, med andra ord näthatets frekvens.

Har vuxna aktörer möjligheten att öppna upp för denna typ av dialog kan ungdomarna finna värde i att dela med sig. Undersökningen har bidragit till en hypotes om att det finns en sorts tabu mot att känna sig utsatt för näthat. Teorier och vår empiriinsamling visar att få vågar säga till och istället ignorerar negativa händelser på internet (Bris, 2012). Ageranden som dessa klassificerar vi som försvarsmekanismer för att förbise eller ta sig igenom de konsekvenser näthat bidrar till. Detta kan leda till tron om att tystnaden ofta beror på att majoriteten anser näthat som icke-väsentligt eller något att inte bry sig om. Något som många säkerligen anammar för att inte gå emot strömmen och de faller således för gruppsyck. I enlighet med Carlsson (2010) är personernas åldersgrupp i denna studie kritisk med avseende på att de har svårt att skapa en verklighet på grund av bristande referensramar. Därför kan det anses att ungdomarna befinner sig i ett stadium i livet där de försöker skapa sin identitet och verklighet, något som gruppsyck kan påverka. Denna kritiska ålder och detta komplexa processarbete är något som bör beaktas vid den informativa spridningen, som tidigare konstaterat ligger med grund i Fiskes (2011) teori om meningsskapandet. De olika mottagliga förmågor ungdomarna har beror på vilket stadium de befinner sig i, vilket måste tillgodoses för att uppnå maximalt meningsskapande inför ämnet näthat.

En tendens till mönster av tystnad kan upptäckas i och med gruppsyck, där ungdomarna påverkar varandra genom att generalisera problemet som något att inte bry sig om eller agera förövre. Det finns en vikt i att aktörerna för en dialog som belyser att näthat förekommer ofta i dagens samhälle. Detta för att radera den tabubelagda stämpel enkätsvaren och observationerna visar att fenomenet har ådragit sig. Det finns en relevans i att utveckla tydliga riktlinjer för hur den kommunikativt informativa processen bör genomföras av aktörerna, allt för att möjliggöra det meningsskapande som måste skapas inför problemet.

Ovanstående tre avsnitt har diskuterat den aktuella lagföringen och dess påverkan på näthat, den psykiska ohälsan och hur denna sprids i och med näthat samt hur näthat kan förebyggas. Det finns en gemensam faktor i dessa tre avsnitt vilken är uppmärksamhet. Vad som framtagits är hur man på ett strategiskt kommunikativt sätt (med detta menas genom vilka medel som informationen bör spridas), kan sprida uppmärksamhet kring näthat. Sammantaget, med grund i teorier och den insamlade empirin, bevisas att det finns för lite kunskap och det måste skapas mer, värdefull sådan. Genom att informera om relevanta aspekter vilka ungdomar kan relatera till, finns möjligheten till att skapa den uppmärksamhet som krävs för ett förebyggande av näthat. Det finns en hög relevans i att sprida information kring de lagar och regler som finns kring näthat genom strategiskt kommunikativa medel, och då framför allt upplysa om att det är straffbart. Fokusgrupperna visade att många ungdomar har respekt för polisen och dess makt, ett faktum som bör tas till vara på. Det finns även en hög relevans i att informera om de konsekvenser näthat kan få till exempel genom att definiera psykisk ohälsa och framföra vad det kan få för konsekvenser för individer. Här belyses återigen vikten av att långsiktigt handla strategiskt kommunikativt för att kunna genomföra en beteendeförändring. Framför allt kan uppmärksamhet och beteendeförändringarna skapas genom att finna de rätta aktörerna som kan framföra dessa budskap och skapa denna uppmärksamhet vidare, något som kommer diskuteras i nedanstående avsnitt 7.4.

7.4 ANSVARSFRÅGAN

Nedanstående avsnitt 7.4 fokuserar på den andra centrala aspekten av denna studie, ansvarsfrågan. Inledningsvis redogörs resultatet av empiriinsamlingen i form av redovisning av ungdomarnas syn på ansvarsfrågan och vidare presenteras tre huvudsakliga aktörer som funnits relevanta att bära ansvaret för kommunikationen av näthat, slutligen ställs frågan kring vem det egentligen är som uppfostrar dagens ungdomar och avslutningen leder i sin tur vidare in på det avslutande avsnittet 8.0, slutsatser, som kan dras av studien.

7.4.1 VEM BÄR ANSVARET ATT INFORMERA OM NÄTHAT ENLIGT DE UNGDOMAR VI HAR TALAT MED, OCH HUR KAN MAN UTVECKLA DETTA ANSVAR RENT FORMELLT.

Vad ovanstående information hittills lett oss fram till är två primära kategorier - kommunikation och ansvar. Det som kan sammanställas är att kommunikation kommer att bli allt mer centralt i det förebyggande arbetet med näthat. Detta leder i sin tur till ansvarsfrågan och vem det är som ska föra denna kommunikation. I och med de många timmar ungdomar spenderar på sociala medier, och med den kunskap och de relationer de kan finna där, ställer vi oss frågan: Vem är det som uppfostrar dagens ungdomar? I nedanstående avsnitt kommer tre huvudsakliga informationskällor att lyftas fram och dess påverkan på dagens ungdomar kommer analyseras. 104 av de 126 som svarade på vår enkät sa att de visste var de skulle vända sig om de blev utsatta för näthat. Ytterst få övervägde dock att göra det, vilket är något den fortsatta analysen ämnar utreda.

7.4.2 FÖRÄLDRAR SOM PRIMÄR INFORMATIONSKÄLLA

När det kommer till den kommunikativa processen att informera om näthat finns det flertalet olika kanaler, personer och auktoriteter att se till (Carlsson, 2010). Frågor som ligger i fokus i denna studie är *vem som bär ansvaret att informera om näthat?* och *hur man genom strategisk kommunikation kan förebygga näthat?* Genom att se till hur dessa frågor besvaras kan resultaten vara viktiga verktyg i utvecklandet av en kommunikativ plan. Denna plan bör utvecklas på ett strategiskt kommunikativt vis för att på bästa sätt nå ut till ungdomarna, vilket kan vara problematiskt då de idag befinner sig i ett översvämmat informationsklimat (Rosenfeld et al., 2015).

Fokusgrupperna på Enskilda Gymnasiet gav medvetenhet på hur ungdomarna resonerade kring de olika aktörer som sprider kunskap om näthat. En åsikt som präglade stora delar av diskussionen var att ungdomarna ofta hanterar näthat genom att ignorera det – med andra ord genom att lära sig ignorera de glåpord och kränkningar de regelbundet möts av på internet. Följande är exempel på vad eleverna sa i fokusgrupperna:

Det förekommer kränkningar och elaka kommentarer hela tiden, det handlar inte om att stoppa det utan att lära sig ignorera det.

Det är lättare att bara inte bry sig om vad som skrivs, det är ändå bara på internet så man måste lära sig ignorera.

Vad vi kan utläsa från ovanstående citat är att ungdomarna ser att den bästa lösningen är att ignorera problemen, något som är oroväckande och påvisar vikten av att sprida information och kunskap kring ämnet näthat. Det uppstår omedelbart ett kritiskt moment i och med ovanstående citat. Uppstår en ignorans gentemot problemet kommer det aldrig att uppmärksammas tillräckligt, i linje med vad som diskuterades angående psykisk ohälsa i avsnitt 7.3. Det finns en hög relevans i att se till hur kommunikation kan förebygga näthat och om det råder ignorans kring fenomenet skapas inga dialoger, med andra ord blir det ett platt fall och informationen försvinner i det dolda. Åtgärder blir därmed svåra att genomföra.

Statens medieråd (2015b) redovisar siffror på att 27 % av föräldrar idag är oroliga att deras barn ska komma i kontakt med hemsidor där de kan bli utsatta för näthat. Ytterligare en intressant aspekt är att hela 86 % av föräldrarna anser att skyddet på internet är bristfälligt. Hemmet och då framför allt föräldrar är aktörer som enkätundersökningens resultat visade bör vara en av de primära kommunikationskällorna när det kommer till näthat. Detta kan betraktas som en av de mest centrala kommunikationskällorna för ungdomar mellan 12-16 år, då de inte är myndiga och majoriteten bor kvar hemma och därmed troligtvis spenderar en del tid i hemmet. Under diskussion i fokusgrupperna fick vi dock ett stabilt resultat från alla tre årskurser, att de inte litar på sina föräldrar, eleverna hävdade att de skulle undvika att vända sig till dem om de blev utsatta för näthat. Argumentationen löd likt följande:

Man orkar inte berätta för sina föräldrar för det skulle bara bli en så stor grej

Ens föräldrar skulle involvera skolan och alla andra föräldrar och det skulle bli en alldeles för stor grej, det orkar man inte med

Man vill inte berätta för sina föräldrar för då kanske man inte får använda sig av sociala medier i framtiden

Med andra ord låg en del av rädslan i att om de skulle dela med sig till sina föräldrar låg konsekvenserna utom ungdomarnas kontroll, vilket är något de vill undvika. Samtidigt som denna rädsla kan konstateras utifrån fokusgrupperna så redovisar Statens Medieråd (2015b) i sin undersökning att majoriteten av föräldrar anser att de bär det yttersta ansvaret för deras ungdomars välbefinnande på internet. Dessa två motstridigheter påvisar en komplexitet i frågan kring föräldrar som primär informationskälla.

Bris (2012) hävdar i sin rapport med tema psykisk ohälsa att många ungdomar är rädda att berätta för sina föräldrar vad som händer på nätet då de vill undvika att lägga en börda på dem, och därmed skydda dem från sina egna problem. I de fokusgrupper som genomfördes syntes inte denna argumentation till, dock redovisar de svar som nämndes i ovanstående stycke att det är ett osäkert moment att berätta för föräldrarna då det kan få mer negativa än positiva konsekvenser. Detta är, likt rädslan över att lägga en börda på sina föräldrar, ett psykiskt påfrestande moment vilket leder oss till att tro att hemmet inte bör vara den primära kommunikationskanalen när det kommer till att informera om och öppna upp för dialog kring näthat. Har ungdomarna ingen tilltro till att föräldrarna kommer hantera det på rätt sätt kommer de inte vilja dela med sig till dem. I denna situation måste man även tillgodose de familjeförhållanden som råder, att utgå från att alla har möjligheten att tala med personer i deras hem är att begå ett misstag. Det finns inga garantier på att det finns närvarande föräldrar, om det ens finns föräldrar, vilket gör det problematiskt att lägga det största kommunikativa ansvaret på föräldrarna. Det finns alltid individer som har det mer eller mindre svårt i hemmet och därmed, som Bris (2012) nämnde, inte vill bemöda föräldrarna med sina problem.

Likt detta faktum finns det situationer där ungdomar kanske inte har problem med avsaknad av förälder, arbetslöshet, eller andra mer kritiska faktorer i hemmet utan där det existerar ett kommunikativt gap. Digitaliseringen har bidragit till att fysiska relationer idag är svårare att upprätthålla då en stor del av kommunikationen sker över nätet. Idag har ungdomar möjligheten att spendera timmar på nätet (Iis, 2015), något som i många fall kanske föredras i relation till att föra en fysisk dialog med sina föräldrar. Som tidigare nämnt visar undersökningen av Statens Medieråd (2015b) att 86 % av föräldrarna tycker skyddet på internet är bristfälligt, vilket påvisar vikten av att föra öppen dialog i hemmet.

Sammanfattningsvis finns det en problematik i att fokusera på föräldrarna som den primära kommunikativa insatsen när det kommer till att informera och uppmärksamma ungdomar om näthat (Bris, 2012). Trots att det kan finnas en relevans i att se till hur näthat diskuteras i hemmen finns det inga garantier på vad som sker bakom stängda dörrar. Att hitta en lösning där skolan upplyser föräldrar och elever om vad som pågår online kan då kännas mer relevant och effektivt, eftersom att alla hushåll då har samma ramverk att utgå ifrån. Det problematiska blir hur uppföljningsarbetet kring denna kommunikationsprocess ska se ut för att utfallet ska bli det önskade. En kombination av engagemang från hem/skola är kanske det mest effektiva, men på de punkter där den ena av dessa två eventuellt fallerar uppstår direkt ett problem, och vem har då ansvaret att lösa det problemet? Under arbetets gång har vi insett relevansen i ansvarsfrågan kring näthat, en fråga som erhåller stor komplexitet och därmed måste definieras. En kombination av engagemang från flera aktörer är därmed av hög relevans, där det största ansvaret bör ligga på en mer övergripande auktoritet, så som skolan.

7.4.3 SKOLAN SOM PRIMÄR INFORMATIONSKÄLLA

Ungdomarna i våra fokusgrupper påvisade, som tidigare nämnt, att de var omgivna av näthat till den grad att de i princip blivit immuna mot det och såg det som en självklarhet vid interaktion på nätet. Denna frekvens återfinns även i Friends nätrapport (2015) som menar att en av tre individer i dagens samhälle drabbas av näthat. Fokusgrupperna och enkätundersökningen visade att det finns en stor brist på information om näthat från skolan till eleverna. Ingen av de klasser som observerades hade fått någon information om näthat och dess effekter, eleverna berättade att information om detta fick man läsa själv på internet.

Internet och sociala medier är idag en självklar mötesplats för ungdomar och en stor del av deras liv. De umgås i princip lika mycket på sociala medier som de interagerar i skolan, och då sociala medier inte kräver synkron kommunikation förenklas interaktionen, då mottagaren inte behöver svara direkt (SOU 2016:7). Skolans handlingsplikt och ansvar ligger i den tid då eleverna befinner sig i skolan. Detta är i enlighet med de lagar och regler som styr en skolas verksamhet (SKOLFS 2012:10). Det finns därmed en relevans i att se till skolans ansvar att informera om näthat och dess konsekvenser i den dagliga undervisningen. De elever vi talade med

på Enskilda Gymnasiet sade att de hade haft enstaka temadagar och så kallade mentorstimmar där ämnet hade diskuterats på en ytlig nivå, något vi tror är för bristfälligt som kommunikationsinsats. Utvecklar skolan ett mål i att försöka ändra ungdomarnas beteende genom att använda sig av kommunikation är det viktigt att, likt vad Falkheimer och Heide (2012) menar, lägga stor vikt vid kommunikationsinsatsen för att få önskat utfall. Ovanstående typ av enstaka undervisningstillfällen är med stor sannolikhet informationsrika och upplysande. Det kan dock uppstå problematik om denna typ av informationstillfällen inte återkopplas hos individerna, då kommer informationen inte implementeras på rätt sätt och lösningen kommer endast bli kortsiktig. Att få in ämnet i den dagliga undervisningen kan då ses som ett mer hållbart alternativ, då man kan skapa mer uppmärksamhet kring ämnet och få det att bli mer vardagligt vilket kan leda till att det blir lättare för elever att prata om det.

Den diskussion som påbörjats på internet fortsätter ofta i det fysiska rummet, så som i skolan. Skolans ansvar blir då större, de har handlingsplikt om näthatet påverkar den utsatte under skoltid, oberoende om kränkningarna sker utanför skoltid (SKOLFS 2012:10). Problemet i ansvarsfrågan blir dock att skolan endast har sina skyldigheter när de har kännedom om att en elev har kränkts (SKOLFS 2012:10). Skolan har oftast inte kännedom om dessa situationer då eleverna inte väljer att vända sig till skolan när de blivit utsatta för näthat. I enkäterna fanns en fråga som löd *Om du skulle bli utsatt för näthat/nätmobbing vem skulle du då helst vända dig till?* Majoriteten av respondenterna svarade att de helst skulle vända sig till vänner och efter diskussion i klasserna visade det sig att detta beror mycket på att de flesta inte vill förstora händelsen genom att gå till föräldrar eller skola. Detta ligger i linje med den forskning som påvisar att ungdomar inte vill lägga en börda på vuxna genom att ventilera sina problem med dem (Bris, 2012). Här påvisas vikten av att skolan behöver en tydlig struktur och kommunikationsplan för hur de ska arbeta med näthat för att så tidigt som möjligt upptäcka när en elev utsätts för kränkningar på internet. Det är även viktigt att eleverna involveras i dialogen i en tidig ålder, därmed får de en central del i arbetet. Skolor har ofta en struktur för hur de ska arbeta med likabehandling och trygghet på skolan (SKOLFS 2012:10), men det saknas kunskap och konkreta verktyg för hur de ska arbeta med ämnet näthat i synnerhet. Enligt barn -och elevombudet har skolan en skyldighet när det finns en koppling till skolan, oavsett om kränkningen sker under skoltid eller inte (SKOLFS 2012:10).

På internet finns det ingen tydlig gräns mellan skoltid och fritid, ansvarsfrågan blir därför problematisk. Det är dock viktigt att skolor har en klar strategi i hur de kan få elever att öppna upp sig om detta. Majoriteten av eleverna i vår undersökning hävdade att de som blivit utsatta för näthat höll det inom sig på grund av att de skäms, känner sig dumma eller ensamma i det, vilket går i linje med vad Bris (2012) rapporterar. Det är ofta känslig information som sprids på nätet, i och med att kränkningarna sker på ett forum där den utsatte inte har någon översiktlig bild av hur många förövare eller åskådare det finns. Detta leder till att det kan bli än mer känsligt att prata om då offret inte kan definiera förövare och därmed kan tänkas ha svagt bevismaterial för att styrka händelsen. Det är därför viktigt för skolor att försöka skapa ett öppet kommunikationsklimat i frågor som dessa för att öka elevernas förtroende och få dem att öppna upp sig. Strategisk kommunikation blir ett centralt verktyg och begrepp som skolan bör använda sig av. Strategisk kommunikation handlar enligt Falkheimer och Heide (2012) om hur en organisation kan nå mål och önskat resultat. I Sveriges skolor är målet att inte ha några kränkningar elever emellan (SKOLFS 2012:10). I och med att det inte finns någon tydlig kommunikationsplan eller tydliga implementeringsinsatser av information kring näthat, kan skolan ha problem att uppnå det uppsatta målet. Oavsett var kränkningarna sker, kan eleverna komma att må dåligt, både på och utanför skolan (Friends, 2012). Det bör ligga ett stort fokus på hur strategisk kommunikation genom dialog kan utvecklas med eleverna, men även hur informationsspridning och samarbetet med föräldrar kan te sig, för att uppnå maximalt resultat. Som tidigare nämnt är det fler aktörer som bär ansvaret och det krävs därför ett samarbete mellan dessa, för att skapa den strategiska kommunikation som i längden kan förebygga näthat.

7.4.4 SOCIALA MEDIER SOM PRIMÄR INFORMATIONSKÄLLA

Enligt Iis (2015) studie har som tidigare nämnt närmare 95 % av Sveriges ungdomar tillgång till internet i hemmet och majoriteten använder sig av internet dagligen. I detta avsnitt flyttas fokus från den fysiskt bundna datorn till de icke platsbundna mobila enheterna. Rosenfeld et al., (2015) redovisar motsvarande fenomen genom att använda den fysiska boken som exempel och jämföra hur dess existens förr var vital medan man idag kan läsa en bok var och när som helst, tack vare den digitala utvecklingen. Detta är i linje med vad digitala medier har möjliggjort

för dagens interpersonella kommunikation. Som tidigare nämnt är det dagens teknologiska utveckling som har gjort att sociala medier inte är beroende av tid och rum (Kowalski et al., 2014), ett faktum som måste tillgodoses vid arbetet för att hitta en förebyggande lösning på problemet näthat.

Det som ovan nämnts angående föräldrar och skola som ansvarsaktörer kopplas till det komplexa mediala samhälle ungdomarna växer upp i idag (Rosenfeld et al., 2015), vilket leder till att en problematik uppstår. De lagar och regler som gäller för skolan som aktör innebär att de bär ansvar för elever då de påverkas under den tid eleverna befinner sig i skolan (SKOLFS 2012:10). Den mobila, och mest vanliga, kommunikationen beräknas med andra ord inte i detta reglemente. Går det inte att lokalisera och placera individer och händelser i tid och rum, förloras möjligheten att förebygga näthat. Dessa sociala medier har med andra ord möjliggjort ett konstant flöde av kommunikation, som ofta består av kränkande kommentarer, där avsändare är svåra att definiera och händelser svårare att bevisa.

Den anonymitet som tidigare presenterats i uppsatsen påvisar de negativa konsekvenser den för med sig, så som näthat. Det som även belyses med anonymitetsaspekten är att den öppnar upp för yttrandefrihet för ungdomarna då de kan tycka, tänka och säga vad de vill. På så sätt får ungdomarna möjlighet att delta i diskussioner som de kanske inte annars skulle deltagit i. Vilket leder till att de digitala medierna fostrar dem. Å andra sidan bidrar anonymiteten till att de kan bli än grövre i sina kommentarer just på grund av att de inte kan bli påkomna. Det komplexa med detta är att det är svårt att förbjuda denna typ av anonymitet då man i sådant fall förminskar yttrandefriheten, detta i enlighet med SFS 1949:105 som påvisat att individer måste ha möjlighet att uttrycka åsikter anonymt. Dessutom finns det ett viktigt perspektiv att tillgodose som innebär att IKT, den teknologiska utvecklingen torde vara något positivt som bör anammas. Om ungdomar har möjligheten att kommunicera på nya sätt och lära sig nya saker genom den digitaliserade interaktionen är det något som bör uppmuntras. Det finns en relevans i att försöka bibehålla allt vad internet har att erbjuda, men det krävs också att detta görs på rätt sätt. Likväl som att det finns mycket positiva möjligheter internet för med sig finns det även negativa aspekter som växer fram i och med digitaliseringen, näthat är en av dem.

Carlsson (2010) skriver i sin rapport att utmaningen med dessa nyutvecklade medier är att försöka maximera möjligheterna och minimera riskerna. Sociala

medierna bär därav ett ansvar i att informera ungdomar om näthat och dess konsekvenser. I och med den stora mängd användare som finns på till exempel Facebook kan plattformar likt denna vara ett bra alternativ att använda sig av för att nå ut till ungdomar på ett intresseväckande sätt. I och med den räckvidd Facebook har blir det ett strategiskt val att använda plattformen för att på ett säkert sätt nå ut med information. Detta kopplas på så sätt samman med vad Carlsson (2010) menar med att maximera möjligheterna och minimera riskerna. Likt ovan nämnt finns det en relevans i denna teori och nyckeln till framgång när det kommer till den kommunikativa processen med näthat, är att undvika att *förbjuda*. Ungdomarna på Enskilda Gymnasiet benämnde under fokusgrupperna att de inte skulle vilja berätta för sina föräldrar då de var rädda för att bli fråntagna vissa privilegier. Detta påvisar återigen den aktiva användningen av sociala medier och framförallt problematiken i att frånta/förbjuda ungdomar i denna ålder dess frihet. Ungdomarna i denna studie tillbringar en till tre timmar per dag på sociala medier. Under dessa timmar sker med hög sannolikhet en stor del av ungdomarnas interaktion, då likt vad Heide et al. (2012) menar all kommunikation är medierad. Blir ungdomarna fråntagna möjligheten att interagera på sociala medier, finns det en stor risk att utfallet blir mer negativt än positivt. Det finns därmed en relevans i att utveckla alternativa förebyggande processer, för att minska risken att en konflikt mellan ungdomar/auktoriteter uppstår.

Digitala medier i dagens samhälle består av ett informationsöverflöd där all tänkbar information kan tänkas finnas (Rosenfeld, et al., 2015). Genom denna informativa miljö har ungdomar möjligheten att *utbilda* sig själva och lära genom att integrera med information, hemsidor och andra individer. Det finns därmed en intressant tanke som behandlar det faktum att den teknologiska kunnigheten idag är väl utbredd, tack vare dessa medier. Vid fall där de tidigare nämnda privilegier fråntas finns det alltid någon som kan upprätta en ny hemsida som liknar den borttagna eller liknande. Det finns därmed en relevans i att finna alternativa hjälpmedel för att kunna uppnå förebyggandet av näthat, då alternativ för de redan existerande hemsidorna alltid kommer finnas tillhands. En förhoppning för oss är att man ska kunna upprätta kommunikativa insatser som kan informera ungdomar kring näthat och dess konsekvenser på ett informativt och värdegrundat sätt, med grund i Fiskes (2011) teori om meningsskapande. Finns möjligheten att upprätta denna typ av åtgärd kanske ungdomarna väljer att inte använda sig av hemsidor som Ask.fm för att utöva

kränkningar på nätet, utan eftertanke. Förhoppningen är att information ska kunna implementeras hos avsändaren för att få denne att fundera en gång extra på vem mottagaren är samt hur denne kan komma att påverkas.

Sociala medier är definitivt en utveckling som möjliggör både informations spridning och relationsskapande, positiva aspekterna av sociala medier, som bör ligga i fokus istället för det negativa. Därmed möjliggör man ett öppet synsätt och ett tillvägagångssätt som kommer gynna de vuxnas kommunikationsprocess och framförallt de ungas mottaglighet.

7.4.5 VEM UPPFOSTRAR DAGENS UNGDOMAR?

De tre ovanstående delarna leder till frågan kring vem det är som uppfostrar dagens ungdomar. Alla aktörer; skolan, föräldrar och sociala medier spelar en central roll i detta. Ovanstående leder oss till slutsatsen att internet och sociala medier i vårt moderna samhälle är en stor del av vad som upplyser, informerar och därmed uppfostrar ungdomarna. En relevant aspekt att ta i beaktande i och med detta är att om vi kan konstatera att det är internet som uppfostrar ungdomarna, hur påverkar det då dem?

Allt vad ungdomarna ser på sociala medier formar deras beteende, något som leder till att kritiska moment, som näthat, kan komma att bli än grövre och utspritt (Berne, 2014). Det ungdomarna ser och lär sig på internet är självvalt, vilket kan tänkas vara mer intressant då de kan välja vilka hemsidor de går in på. Det är relevant att återkoppla till ansvarsfrågan och hur man kan komplettera och sortera det informationsöverflöd som uppfostrar ungdomarna. Vi utgår från att det är svårt att förhindra internetanvändandet och att sociala medier kommer att fortsätta fostra våra barn tills vidare, detta är något som är oundvikligt. Det finns därmed en relevans i att utveckla den kommunikation som denna studie har visat är vital för att förebygga näthat. I annat fall kommer ungdomarna att fortsätta ha internet som sin primära informationskälla, där det är svårare att förebygga det kritiska beteende som näthat innebär. Därmed sätts aktörer som skolan, föräldrar och polisen återigen i fokus och komplexiteten i att definiera ansvarsfrågan kvarstår.

8. Diskussion och slutsatser

Denna studie har haft som avsikt att undersöka och analysera hur näthat utvecklas och sprids på sociala medier samt hur detta med hjälp av strategisk kommunikation kan förebyggas. I problemformuleringen introducerades det aktuella informationsgap som finns kring näthatsfrågan idag. Nedan följer en deskriptiv redovisning på hur vi anser att detta gap bör fyllas utifrån den analys som förts, med fokus på de två huvudsakliga aspekterna ansvar och kommunikation.

Genom att analysera tidigare forskning och koppla den till denna studies empiriinsamling kan ett antal slutsatser dras, där följande frågeställningar har legat till grund:

- Hur påverkar den digitala utvecklingen spridningen av näthat?
- Vem/vilka bär ansvaret för att sprida kunskap om näthat?
- Hur kan strategisk kommunikation förebygga näthat?

Den digitala utvecklingen har underlättat för dagens kommunikation genom att det kontinuerligt skapas nya forum där nya sätt att integrera möjliggörs. I och med denna innovativa framfart förekommer näthat allt mer frekvent, en negativ konsekvens av digitaliseringen. Det är svårt att dra en konkret slutsats om hur den digitala utvecklingen påverkar spridningen av näthat då frågeställningen är komplex och studien är begränsad. Den slutsats som dras utifrån analysen i denna studie är dock att anonymitetsaspekten spelar en väsentlig roll när det kommer till den digitala utvecklingen och dess relation till näthat. I praktiken innebär detta att då ungdomar har möjligheten att dölja sin identitet bakom pseudonymer minskar deras konsekvenstänk och näthatet blir allt grövre, då de inte behöver stå till svars för vad de gör. Det blir alltså enklare för förövare att lägga in en kommentar utan att behöva tänka på konsekvenserna, precis som ungdomarna så handlar det om att lära sig ignorera näthatet, ett beteende som är väsentligt att förändra för att förhindra näthat.

Resultatet av denna studies empiri visar att det finns tre huvudsakliga aktörer i ansvarsfrågan; skolan, föräldrar och polisen. Empirin visar vidare på att dagens ungdomar saknar tilltro till polisen och dess arbete med förebyggandet av näthat, samtidigt som de har en hög tilltro till lagen och dess eventuella påverkan på individen. En kontinuerlig utveckling av konkreta lagar är därmed vitalt för det förebyggande arbetet med näthat, vilket måste tas till vara på och konstant genomsyra de ansvarande aktörernas kommunikativa processer kring näthat. Därav är en konkret åtgärd att uppmärksamma fenomenet för att på sikt kunna förhindra näthat. Det är ett svårhanterat problem då det är svårt att definiera vem ansvaret ligger på, om man dock kan finna ett sätt att utifrån alla aktörer skapa uppmärksamhet kan man på sikt förhindra problemet.

Skulle det yttersta informativa ansvaret ligga på föräldrar, kan ingen kontrollera konsekvenserna av kommunikationen och det finns därigenom ingen säkerhet i att budskapet implementeras på rätt sätt. Efter att ha analyserat empiri och teori drar vi slutsatsen att skolan bör agera som den primära informationskällan. Detta stöds i och med att ungdomar mellan 12-16 år spenderar mycket av sin tid i skolan. Det finns dessutom en lämplighet i att se till skolan som primär aktör då de har möjlighet att föra ett kommunikativt arbete dels direkt med ungdomarna och dels med föräldrarna, något som teorier har visat vara av hög relevans. Även om denna studie pekar på vikten av att skolan bör ta en större roll i näthatsfrågan kan vi med stöd i att flertalet elever även ansåg polisen som en trovärdig källa, konstatera att det finns en hög relevans i att samtliga aktörer arbetar aktivt tillsammans inom sina diverse områden. Detta för att informationen om näthat ska nå ut till ungdomar i åldrarna 12-16 år på ett verksamt sätt.

De resultat som denna studie mynnat ut i visar på att det finns ett informationsgap i frågan kring näthat. Då ungdomar i dagens samhälle inte vet tillräckligt om ämnet, har de inga tydliga referensramar att agera inom, vilket leder till att näthat kan fortsätta att spridas tanklöst. Den slutsats som dras utifrån detta är att det behövs mer strategisk kommunikation i form av informationsspridning för att upplysa ungdomar. Därmed är det av hög relevans att skolan, som primär ansvarstagare, utvecklar en strategisk kommunikationsplan individuellt anpassad för dess kultur och klimat (se exempel i bilaga 10.3). För att informationen ska kunna implementeras rätt hos ungdomarna är det väsentligt att de ansvariga aktörerna vet vilka kommunikativa medel de bör använda. När kommunikationen är riktad till ungdomar i ung ålder finns

det en relevans i att arbeta med lättförstådda och okomplicerade kommunikationsmedel som berättelser och exemplifieringar. Vårt konkreta förslag är att Skolverket inför undervisning i nätetik från tidig ålder helst från årskurs 1. Den strategiska kommunikation som bör föras ska ligga till grund för att ungdomarna ska få tydligare referensramar att handla efter. Nätetik är i dagens samhälle ett viktigt ämne då det växer allt mer och kräver allt mer från oss som individer. Det är ett svårdefinierat ämne som saknar tydliga riktlinjer och regler vilket gör det svårhanterat när det väl sker, här kommer anonymitetsaspekten in som en väsentlig del av problemet.

Genom att definiera var det kommunikativa ansvaret vilar samt hur den kommunikativa processen bör se ut, ökar förståelsen för ämnet näthat, vilket är en början till ett förebyggande arbete. De glåpor och slag som tidigare delats ut på skolgården, delas idag ut på samma sätt, online. Tid och rum i ett digitalt kommunikativt perspektiv existerar inte på samma sätt som tidigare, då majoriteten har tillgång till dator, mobil eller surfplatta under dygnets alla timmar. Därmed relaterar vi återigen till Eric Schmidts citat i inledningen av denna studie; *internet är det första människan skapat som vi inte kan förstå*. Fokus i det förebyggande arbetet bör därmed inte ligga i att försöka motarbeta sidor som möjliggör för näthat, utan bör istället fokusera på att minimera riskerna och maximera möjligheterna med de nya medierna.

Med grund i ovanstående har vi tagit fram två konkreta åtgärdsförslag, som kan komma att bidra till förebyggandet av näthat. Dessa lyder likt följande

- En konkret och välutvecklad kommunikationsplan, anpassad för situation och miljö. Denna plan bör vara utvecklad för respektive huvudsaklig aktör som presenterats i ovanstående studie. Dessutom skall den vara anpassad utefter målgrupp och kontext, allt för att kunna uppnå maximalt resultat utav den strategiska kommunikationen.
- Införande av nätetik från tidig ålder. Denna punkt relaterar till den informationsspridning som huvudsakligen bör föras av skolan. Utifrån denna studie har det framtagits att det i dagens samhälle inte finns tillräckligt med kunskap om näthat och dess effekter. Det finns därmed en hög relevans i att utveckla nätetisk undervisning, för att skapa den uppmärksamhet som krävs för ett långsiktigt förebyggande. Trots att det största ansvaret, enligt denna studies resultat, bör ligga på skolan är det viktigt att det även förs en

kontinuerlig dialog mellan polis, föräldrar och sociala medier. Detta för att maximera informationsspridningen och genom det uppnå ett framtida förebyggande.

Vad som framtagits i denna studie och kan komma att bidra till framtida forskning relaterar främst till relevansen av att skapa ett intressant informationsflöde kring näthat som kan skapa uppmärksamhet hos dess mottagare. Genom att skapa detta intresse och genom de rätta aktörerna sprida budskapet anser vi att det finns en förhoppning i att kunna förebygga näthat i framtiden. Det finns en bred komplexitet med näthat, där mörkertalet är stort och identifieringen av förövare är svår, detta är dock inte någon nyhet. Det relevanta handlar inte om att definiera vad som inte finns, utan försöka ta vara på vad vi vet. För att i framtiden kunna förebygga näthat har vi kommit fram till att det är av högst relevans att ta reda på vilka aktörer som på bäst sätt kan nå ut till den drabbade målgruppen (ungdomar 12-16 år). Finns möjligheten att identifiera och fördela ansvaret på ett likvärdigt (beroende av resurser) sätt mellan skola, föräldrar och polis, samt att komplettera denna information med sociala mediars aktivt förebyggande arbete, anser vi att det finns hög tilltro till förändring. Information, uppmärksamhet och ansvar är nyckelorden. Vi vet att alla aktörer inte har samma makt att påverka, och därmed är det viktigt att dela upp ansvaret dem emellan, ingen ska göra allt men alla ska göra något, allt för att uppnå maximalt resultat. Vad vi bidrar med till forskningsfältet näthat är insikt och lärdom kring allvaret med ämnet. Vi har belyst psykisk ohälsa och hur det bekommer ur näthat, vi har framhävt det faktum att dagens ungdomar inte vet vad näthat kan få för konsekvenser, dels psykiskt men även legalt och vi har framtagit siffror och argumentation som påvisar relevansen i ämnet och de facto att det måste ske en förändring, snarast. Med grund i detta har vi genom analys, framtagit hur det kommunikativa ska gå till, hur aktörer genom historier och berättelser som skapar intresse och uppmärksamhet ska påvisa den ovan nämnda relevansen i ämnet. Kommunikation är centralt för att ett förebyggande av näthat ska kunna ske, något som sedan tidigare inte har fastslagits, men vad som bevisas i denna studie. Slutligen har vi tagit fram de huvudsakliga aktörer som bär ansvaret att informera dagens ungdomar om näthat för bästa resultat. Genom att bejaka dessa aktörer och dess olika maktpositioner anser vi att man genom kompletterande forskning och analys kan ta fram en relevant fördelning av ansvar och därmed kunna uppnå maximalt resultat när det kommer till förebyggandet av näthat.

9. Källförteckning

9.1 LITTERÄRA KÄLLOR

Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: a practical guide through qualitative analysis*. London: SAGE.

Djurfeldt, G., Larsson, R. & Stjärnhagen, O. (2010). *Statistisk verktygslåda 1: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Ejlertsson, G. (2005). *Enkäten i praktiken – en handbok i enkätmetodik*. Studentlitteratur: Lund.

Eksell, J. & Thelander, Å. (2014). (Red.). *Kvalitativa metoder i strategisk kommunikation*. Lund: Studentlitteratur. Kap. 1, 12.

Falkheimer, J. & Heide, M. (2007). *Strategisk kommunikation: en bok om organisationers relationer*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Fiske, J. (2010). *Introduction to Communication Studies*. (2. ed.) London: Routledge.

Goffman, E. (2004). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. (4. uppl.) Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Gustavsson, N. 2014. *Traditionella och virtuella fokusgrupper*. I Eksell, J., & Thelander, Å.. Lund: Studentlitteratur.

Habermas, J. (1984). *The theory of communicative action. Vol. 1, Reason and the rationalization of society*. Cambridge: Polity Press.

Heide, M., Johansson, C. & Simonsson, C. (2012). *Kommunikation i organisationer*. (2., [omarb.] uppl.) Stockholm: Liber.

Jansson, A. (2009). *Kommunikation*. (1. uppl.) Malmö: Liber.

Kirollos, M., Snickars, P. & Strömbäck, P. (2012). *Myten om internet*. (1. uppl.) Stockholm: Volante.

McQuade, S. C., Gentry, S. & Fisk, N. (2012). *Cybersaftey: cyberstalking and cyberbullying*. New York: Chelsea House.

Merriam, B. (1988). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie om analysarbete i kvalitativ forskning /*. Johanneshov: MTM

Rosa, H. (2014). *Acceleration, modernitet och identitet: tre essäer*. Göteborg: Daidalos.

Olweus, D. (Ed.). (1993). *Bullying in school: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell.

Sackemark, A. & Schultz, M. (2015). *Näthat: rättigheter och möjligheter*. (Andra upplagan). Stockholm: Karnov Group Sweden AB.

Tashakkori, A. & Teddlie, C. (2003). *Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*. Thousand Oaks: Sage.

Trost, J. & Hultåker, O. (2007). *Enkätboken*. (3., [rev. och utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Åkerström, M. 2014. *Olika vetenskapsteoretiska perspektiv ger olika kunskap...|: Leave the gun – take the cannoli*. I Eksell, J. & Thelander, Å. *Kvalitativa metoder i strategisk kommunikation*. Lund: Studentlitteratur.

9.2 ELEKTRONISKA KÄLLOR

9.2.1 E-BÖCKER

Carlsson, U. (2010). *Barn och unga i den digitala mediekulturen*. [Elektronisk resurs] Nordicom: Göteborgs universitet.

Hartman, S.G. (2006). *Skrivhandledning för examensarbeten och rapporter*. Enskede: TPB.

Kant, I. (2005). *Moral Law: Groundwork of the Metaphysic of Morals* [Elektronisk resurs].

Rosenfeld, L., Morville, P. & Arango, J. (2015). *Information architecture: for the Web and beyond*. (4. ed.) Sebastopol: O'Reilly.

9.2.2 AVHANDLINGAR

Berne, S. (2014). *Cyberbullying in childhood and adolescence. Assessment, coping and the role of appearance*. Göteborg: Göteborgs universitet, Psykologiska institutionen. Tillgänglig: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/35753>

Raskauskas, J. & Stoltz, A. D. (2007). *Involvement in traditional and electronic bullying among adolescents*. *Developmental Psychology*, 43(3), 564–575.

Ybarra, M. L., Mitchell, K. J., Wolak, J. & Finkelhor, D. (2006). *Examining characteristics and associated distress related to Internet harassment: findings from Second youth internet safety survey*. *American Academy of Pediatrics*, 118(4), 1169–1177. Tillgänglig: <http://pediatrics.aappublications.org/content/118/4/e1169.full>

9.2.3 VETENSKAPLIGA ARTIKLAR

Lagerberg, D. & Sundelin, C. (1998). *Psykiska problem-vad är det?* *Socialmedicinsk tidskrift* nr 4, sid 143- 150.

Johansson, A., Brunnberg, E. & Eriksson, C. (2007). *Adolescent Girls` and Boys` Perceptions of Mental Health*. *Journal of Youth Studies*, 10; 183-202.

Johnson R., Anthony J. Onwuegbuzie and Lisa A. Turner *Journal of Mixed Methods Research* 2007; 1; 112

Juvonen, J. & Gross, E. F. (2008). *Extending the school grounds? Bullying experiences in cyberspace*. *Journal of School Health*, 78(9), 496–505.

Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., Lattanner, M. R. (2014). *Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth*. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1073–1137.

Mishna, F., Cook, C., Gadalla, T., Daciuk, J. & Solomon, S. (2010). *Cyber Bullying Behaviors Among Middle and High School Students*. *American Journal of Orthopsychiatry*, 80(3), 362–374.

Solberg, M.E. , Olweus, D. & Endresen, I.M. (2007). Bullies and victims at school: Are they the same pupils? *British Journal of Educational Psychology*, 77, 441-464.

Suler, J. (2004). "The online disinhibition effect". *Cyber Psychology & Behavior*, 7(3), 321–326.

Thornberg, R., & Knutsen, S. (2011). Teenagers' explanations of bullying. *Child & Youth Care Forum*, 40, 177-192.

Ybarra, M. L. & Mitchell, K. J. (2004a). *Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics*. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(7), 1308–1316.

9.2.4 LAGAR OCH PROPOSITIONER

Brå 2015:6. *Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet*. Rapport 2015:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Juridikinstitutet (2014). *Hat på nätet: vad får du inte skriva på internet?*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Polisen. (2016). *Näthat – lagar och fakta*. Tillgänglig: <https://polisen.se/Lagar-och-regler/Om-olika-brott/It-relaterade-brott/Nathat/>

SFS 1949:105. Kapitel 3. *Tryckfrihetsförordningen*. Stockholm: Justitiedepartementet L6

SKOLFS 2012:10. *Skolverkets allmänna råd om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling*. Stockholm: Skolverket.

SFS 2015:97. Kapitel 5. *Om ärkekränkning*. Stockholm: Justitiedepartementet L5

Statens Medieråd (2015b). *Småungar och medier 2015. Fakta om små barns användning och upplevelser av medier*. Stockholm: Statens medieråd.

SOU 2016:7. *Integritet och Straffskydd. Betänkande av utredningen om ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten*. Stockholm: Erlanders Sverige AB.

9.2.5 RAPPORTER

Bris (2012). *BRIS rapporten 2012: Tema psykisk ohälsa*. Stockholm: Eva Waltré.

Friends (2015). *Ett trygghetslyft för skolan. En rapport som beskriver varför Sveriges skolor behöver ett trygghetslyft och hur det kan genomföras*. Solna: Friends.

Friends (2015). *Friends nätrapport 2015*. Solna: Friends.

Iis, Internetstiftelsen i Sverige (2015). Findahl, O. & Davidsson, P. *Svenskarna och internet*.

Petersen, S., Bergström, E., Cederblad, M., Ivarsson, A., Köhler, L., Rydell, A-M., Stenbeck, M., Sundelin, C. & Hägglöf, B. (2010) *Barns och ungdomars psykiska hälsa i Sverige. En systematisk litteraturöversikt med tonvikt på förändringar över tid*. Stockholm: Kungl. Vetenskaps- akademien, Hälsoutskottet.

Skolverket (2011). *Utvärdering av metoder för mobbning*. Rapport 353. Stockholm: Skolverket.

10. Bilagor

10.1 ENKÄTEN

En undersökning om näthat/nätmobbing

Den här enkäten är helt anonym och kommer endast användas som underlag till vår uppsats. Om du inte vill delta i undersökningen, lämna alla fält blanka.

Definition av näthat från polisen.se: "Med ordet näthat menar man hot och trakasserier på nätet. Till exempel om någon skriver en kränkande eller hatisk kommentar till eller om någon – ofta i sociala medier."

Har du eller någon du känner blivit utsatt för näthat/nätmobbing på sociala medier?

Ja: _____

Nej: _____

Om ja:

Hur gick det till? / Vad hände?

Fritext: _____

Om du själv eller någon du känner har blivit utsatt för näthat/nätmobbing, har du/hen fått hjälp?

Ja: _____

Nej: _____

Om ja, varifrån?

Föräldrar: _____

Syskon: _____

Skola: _____

Vänner: _____

Annan, nämligen: _____

Vet ej: _____

Om nej, varför inte?

Fritext: _____

Vet du vart du ska vända dig om du har blivit/skulle bli utsatt för näthat/nätmobbing?

Ja: _____

Nej: _____

Om du skulle bli utsatt för näthat/nätmobbing vem skulle du då helst vända dig till?

Föräldrar: _____

Syskon: _____

Skola: _____

Vänner: _____

Annan, nämligen: _____

Vet ej: _____

Om du har fått information om fenomenet näthat/nätmobbing vart fick du den informationen ifrån?

Hemmet: _____

Skolan: _____

Vänner: _____

Annat, nämligen: _____

Vet ej: _____

Tycker du att du får tillräckligt med information kring näthat/nätmobbing?

Ja: _____

Nej: _____

Hur tror du att man skulle kunna sprida kunskap om näthat/nätmobbing på bästa sätt?

Fritext: _____

Vem tycker du bär ansvaret kring att informera om näthat/nätmobbing?

Familj: _____

Skola: _____

Vänner: _____

Annat, nämligen: _____

Vet ej: _____

Vem tycker du är mest trovärdig att informera om näthat/nätmobbing?

Familj: _____

Skola: _____

Vänner: _____

Annat, nämligen: _____

Vet ej: _____

Hur tror du man skulle kunna förebygga näthat/nätmobbing?

Fritext: _____

Vad skulle få dig att uppmärksamma näthat/nätmobbing?

Fritext: _____

Vilka sociala medier använder du mest? Kryssa för tre alternativ

Twitter: _____
YouTube: _____
Facebook: _____
Instagram: _____
Kik: _____
Snapchat: _____
Ask.fm: _____
Annat, nämligen: _____

Hur många timmar spenderar du på dessa kanaler/dag? Kryssa för ett alternativ

Mindre än 1 timme: _____
1 till 3 timmar: _____
3 till 6 timmar: _____
6 timmar eller mer: _____

På vilken social kanal upplever du att det förekommer mest näthat/nätmobbing? Kryssa för ett alternativ

Twitter: _____

YouTube: _____

Facebook: _____

Instagram: _____

Kik: _____

Snapchat: _____

Ask.fm: _____

Varför valde du ovanstående kanal?

Fritext: _____

Ålder: _____

Tjej: _____

Kille: _____

Årskurs: _____

Tack för hjälpen!

Om ni har några frågor eller funderingar, eller bara vill prata med oss så tveka inte att höra av er på:

Michaela: 070 998 99 00, michaela_bognas@hotmail.com

Isabel: 070 953 27 02, izabelagardh@hotmail.com

10.2 KATEGORISERADE FRITEXTSVAR

Hur gick det till? / Vad hände? (54)

Utseende (15)

- En pojke kritiserade offentligt min kropp och sa att jag såg ut som det motsatta könet pga brist av hormoner #nätetik
- Blev kritiserad för utseendet negativt, via ask och Facebook
- Kommentarer om min kropp
- Någon skrev bara FUL på en av mina bilder på Facebook
- De sa att jag var ful och jobbig
- Folk jämför utseenden på en skala 1-10, många har skrivit på en speciell person 1 och 0
- Har fått kränkande saker om mitt namn och mitt efternamn och mitt utseende, vikt osv. Känner mig inte trygg
- Det har varit flertal grupptryck mot något man har gjort eller sagt, jag har aldrig fått alls mycket hat på internet, bara en gång. Någon anonym skrev att jag var ful, jag raderade appen Ask efter, inte för att jag blev ledsen utan för att jag inte ville ha mer.
- Jag ser ganska ofta nätmobbning på Ask.fm, vilket är en app som man kan skriva anonymt. Har själv fått onödiga kommentarer som utseende osv
- Det var ett litet bråk sedan la några personer ut en ful bild på en figur som de sa var lik min kompis. Inte så grovt, det löste sig liksom till slut
- Det har hänt flera gånger att personer skriver taskiga saker om varandra, mest på Ask.fm, som till exempel att någon är ful osv
- Folk har sagt att jag har tjocka lår för att jag springer etc, det är alltså inte fett
- Det var några killar i klassen som gjorde bilder på personen, som till exempel en fisk. De skrev också 0-10 och då skrev någon knappt 0
- Jag har några vänner som har blivit utsatta med kommentarer om till exempel deras utseende och sättet de är på osv. Samt jag själv
- La ut fula bilder på denna person

Skällsord (10)

- Hon blev kallad hora med mera
- Kallad taskiga saker som hora, slampa, fitta, använd med mera
- Kallat mig bög och sliskig
- De kallade mig bög
- Hon blev kallad hora av 03or på Periscope

- Du är en orre
- Det var när hon hade kommit ut med att hon var homosexuell och fick då ganska mycket hat på en app som heter Ask (då hon gillar att klä sig som en kille) allt från jävla äckel till att Gympläraren kallade henne för kille och sedan tog ett prat om det efter gympan, vilket kön hon hade
- Spydiga kommentarer i gruppchatter och sms, olika grova ord med svordomar osv, Ask.fm var en populär medier, där fick jag anonymt hat som att man var elak, ful osv. På Instagram fanns det “Stockholms orrar” där de hängde ut unga tjejer (kompisar) och skrev falska rykten offentligt.
- Jag fick meddelande på skype av min gamla polare, han sa att mina vänner var dumma i huvudet och att jag kunde dra åt helvete. Det var tydligen min gamla polare och hans kompisar som jävlades, inte som att vi blev kompisar sen
- En kille ogillade mig för att jag sa att han såg rätt tunn ut så skrev han på Facebook “Fuck you” och antydde att jag var mobbad

Taskiga kommentarer (12)

- Hon fick många kommentarer på sin Ask, jag är inte så nära henne men såg det på hennes Ask. Killar i min klass skrev elaka saker till henne
- En kompis till mig var inne på Kik vilket är en app där man kan skriva sms. Hen började få massa taskiga meddelanden
- Jag har fått massa elaka kommentarer på både Instagram och Videofyme
- Näthat har aldrig riktigt hänt mig men det har hänt att det är människor på onlinespel och sociala medier som har sagt något taskigt
- Det var vissa som skrev elaka kommentarer och ibland var de ironiska och det var så tydligt att det var ironiskt att det var elakt, allt detta hände på Ask.fm
- Man skrev elaka saker om varandra på en instagrabild, båda parter var inblandade
- På bilder har det kommenterats taskiga saker
- Det blev ett bråk, alla började kalla varandra taskiga och det blev kaos
- Det var ett bråk mellan några elever på en klasschat på messenger, några jag känner började bråka offentligt på en Instagrabild, de skrev taskiga och även kränkande saker där.

- Jag var inne på Periscope och tittade på några jag vet vilka det är. Sedan började de kalla mig för taskiga saker och jag hade inte gjort något, de var mindre än mig. Men jag tog inte åt mig och jag gjorde det inte till en stor grej.
- Jag uttryckte mina åsikter och fick hat för det. Blev kallad namn och fick elaka kommentarer
- Jag fick ungefär 5-10 kommentarer på appen Ask.fm om allt möjligt, oftast kränkningar när jag hade svarat på en fick jag även dumma kommentarer om mitt svar. Jag har nu slutat med Ask.fm
- .
- **Hot (2)**
- Någon som skrev något i stil med “dö jävla unge”, det var säkert ett troll
- Elaka skrivelser via Instagram, Kik, Facebook, hot och rasism osv
- **Övrigt (15)**
- Jag bråkade med en kille och hans vänner gav sig på mig
- Det har hänt ett flertal gånger men den senaste gången diskuterade vi vem som hade skvallrat på någon som hade fuskat på ett prov och då var det några som skrev en tjejs namn flera gånger
- Till exempel kompisars nakenbilder blev spridda, kontot enbart gjorda för hat mot någon/några, uthängd och förödmjukad i kommentarsfält
- Min vän skrev att hon tyckte om en sak och personer svarade med elaka ord tillbaka, saker som var helt irrelevanta till det min vän skrev
- Det finns en app som heter ask.fm som man kan ställa anonyma frågor till folk och då har jag sett att någon anonym har mobbat hen
- Det kom en massa troll och käkade upp honom och det är din mamma som han har fått hjälp av
- Det var för några månader sedan som det kom ut en video på min kompis som säger tydligt i videon “jag vill inte vara med, sluta filma mig”
- Hen bråkade med en kompis och hon la ut en bild på Instagram som jag tyckte var kränkande
- Jag har inte fått hat på min Instagram men min kompis har fått på Ask (jag har själv inte Ask)
- Lite på Ask och så, fast inget jag tar åt mig av

- Jag vet flera som har blivit mobbade via en hemsida vid namn Ask.fm. Som går ut på att man kan svara på frågor men också ställa frågor anonymt.
- Fick någon fråga men brydde mig inte ett dugg
- Har inte så bra koll
- Hen fick taskiga frågor på Ask och när hen svarade så fick hon bara fler
- Kommer inte riktigt ihåg för det hände för flera år sedan, men det var min kompis och någon i skolan som blev osams

Om du själv eller någon du känner har blivit utsatt för näthat/nätmobbing, har du/hen fått hjälp? Om nej, varför inte? (20)

- **Inte vågat (6)**
 - Bad inte om hjälp
 - Jag tror att många vågar inte att hjälpa till den som blir mobbad
 - Folk säger väl inte till, man vågar liksom inte
 - Vågar inte säga till
 - Hon eller någon annan berättar inte
 - Hen har inte vågat ta upp frågan eftersom att det var en hel grupp som gjorde det och då säga emot
- **Vet ej (3)**
 - Vet ej
 - Vet ej
 - Vet ej
- **Slutat ta åt sig (7)**
 - Bara på skoj, inget viktigt
 - Ingen tar det på allvar eller bryr sig
 - Ingen orkar
 - Jag tar inte åt mig om någon är så feg så att den skriver anonymt
 - Man glömmer bort det efter ett tag och man slutar ta åt sig
 - Folk får kommentarer hela tiden, så sorgligt nog har folk lärt sig att ta kommentarerna och gå vidare. Annars kan det vara att man skäms och inte vill berätta

- Hon kände inte att det behövde nämnas

Övrigt (4)

- Även om man säger till en lärare så sker ingen förändring, folk fortsätter ändå
- Känner ingen som har blivit utsatt, ps. Är 35 år och bor hos mina föräldrar
- För att det inte har upprepats eller har varit i ett seriöst sammanhang
- Det löste sig själv

Hur tror du att man skulle kunna sprida kunskap om näthat/nätmobbing på bästa sätt? (113)

- **Skola (34 (+15))**
- Prata om det i skolan
- Be sina mentorer att dela ut enkäter där man får diskutera och svara på frågor
- Mentorstimmar
- Sociala medier som aktuellt ämne i skolan
- Prata om det i skolan
- Skolan, vuxna lär sig om nätet
- Skolan
- Genom skolan på mentorstimmen, vi gör ändå inget på den timmen
- Prata om det mer i skolor, vet ej
- På något bra sätt som någon smart person har kommit på. Skolan kan anordna redovisningar så man anställer någon specialist så vi kan missa några lektioner
- Sätta ut lappar på skolan
- Att försöka säga det till alla skolor, så att barn eller ungdomar blir inte utsatta för detta
- Genom skolan, att man kan ta upp det någon dag med hela klassen, saker sprids snabbt på tidningar så om det skulle finnas en artikel om ämnet skulle många veta.
- Man borde lära sig det i skolan osv
- Det bästa är nog från skolan
- Genom att undervisa om det
- Sprida på ett sätt då folk tar till sig. Till exempel att det blir mer uppmärksammat i skolan
- Skolan

- Att man pratar om det hemma och i skolan, man kan göra skolarbeten om det och blanda in det i flera ämnen
- Ungdomar i skolan
- Ha någon lektion i skolan så att verkligen alla får lära sig, man kan inte veta vilka som tar upp ämnet hemma därför tycker jag det är viktigt.
- I skolan
- Genom att ha en öppen dialog i skolan
- Genom skolan, tex mentorstimmen
- Prata om det i klassen, skolan, med lärare
- Skolan
- Skolan
- Skolan
- Prata om det i skolan
- Genom skolor, som det är nu
- Att man har en lektion om det så att alla vet exakt vad det innebär
- Man kan snacka om det här under mentorstimmen
- Skolan skulle kunna berätta mer om varför det händer och om olika fall av nätmobbning, även någon video, om det skulle vara kul att se
- Så som vi gör i klassen, vi är i grupper i klassen och får olika frågor vi ska prata om, skriva ned svar på

Internet/Sociala medier (14 (+9))

- Man lägger ut reklam på sociala medier
- Genom Youtube och sociala medier
- På nätet
- Jag tror att det bästa sättet är att sprida det via sociala medier, till exempel Instagram som många ungdomar använder i dagsläget, sedan små reklamklipp och via Tv-kanaler också
- Lägg ut det där vi är mest aktiva
- Internet
- Eftersom att det redan är lärare eller skolor som har sagt det här så kan man nu faktiskt sprida det på sociala medier eller tex Youtube
- Det pågår saker hela tiden som bekämpar detta och youtubers gör videos om det och vissa kändisar gör program om det och konfronterar dessa hatare

- På sociala medier
- Internet
- På nätet
- På internet
- Moderatera chattar på sociala medier, blocka sådant som visar sig vara nätmobbning och då notifiera den utsatta och gärningsmannen, bland annat i skolan och föräldrar om det
- Genom nätet

Flervals (18, varav 15 nämner skolan och 9 nämner sociala medier)

- Informera, diskutera i skolan eller hemma
- Genom skolan, broschyrer
- På sociala medier, i TV, nyheter och via skolan
- Jag tycker att man ska sprida det som reklam eller sätta upp planscher eller visas mer på sociala medier
- Ifall familjen eller lärarna går igenom det
- Alla sociala medier pratar om det i skolan. Att föräldrar tar ansvar och pratar igenom det och vad som händer på internet
- Jag tycker skolan eller TV skulle prata om det, mer hur allvarligt det är eftersom att det fortfarande sker
- Prata om det i skolan, på sociala medier
- Genom föräldrar, skola eller genom en kändis som många ser upp till
- Genom skolan och hemmen
- Genom internet eller i skolan
- Internet, blanketter, böcker
- Jag vet faktiskt inte, jag antar att få skolan och familjen att uppmärksamma det först, via TV, tidning, radio och nätet, skulle kunna vara en bra början (fråga en psykolog, de vet nog)
- Skriva på medierna där det finns mest nätmobbning och på nyheterna
- Genom skolan och internet
- Man lär sig om det i skolan och pratar om det hemma
- Via nätet och skolan
- Kanske genom sociala medier och folk som är väldigt igenkända

Traditionella medier (9)

- Reklam på bussar
- Tidningen kanske
- Ett program kanske, eller att någon vuxen skulle prata med oss elever
- Nyheterna
- Visa dokumentärer vad som händer till slut när man har fått nog
- Tidningar och nyheter ska berätta vilka straff man kan få. Folk blir rädda
- Nyheterna
- Man kan sprida genom TV kanske, eller tidning
- Skriva i tidningar

Föreläsning (11)

- Att någon som har blivit utsatt kom och höll en föreläsning
- Man kan göra föreläsningar
- Föreläsningar kanske
- Kanske ha någon föreläsning om det. Att någon som har blivit det förut kommer och berättar om det
- Föreläsa för klasser
- Ta in någon som har blivit nätmobbad och de kan berätta mer
- Genom att någon berättar
- Kanske genom att någon besöker ens skola eller klass och pratar om ämnet
- Genom föreläsningar
- Föreläsningar eller lärare eller andra ungdomar som har blivit utsatta
- Man kommer med människor som pratar om det i skolor

Vet ej (8)

- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej

Övrigt (19)

- Skit i det
- Prata om det
- Prata med folk som har sociala medier och så vidare
- Går inte att fixa
- Tror att man ska jobba med att inte ta åt sig, istället för att hata inte på nätet, för de som är anonyma och hatar kommer fortsätta, så det är bättre att lära sig att inte ta åt sig
- Att sprida mer än det som redan sägs
- Man blir oftast mobbad pga vissa saker tex homosexualitet, utseende, hudfärg, kön etc. Så man borde lära ut att sådant inte är fel att vara och att man inte ska diskriminera på grund av sånt, då kommer ingen att göra det.
- Berätta för folk
- Genom vänner
- Pappor
- Säga hemska exempel så man förstår effekten
- Vet inte, prata om det, skriva en bok kanske
- Säga till sina kompisar/familj
- Genom att förklara vad nätmobbning är och tala om vad konsekvenserna är om man gör något sådant, man ska också veta vem man kan vända sig till
- Visa exempel på det
- Jag vet inte, men typ ta upp det mer
- På Coop delade de ut lappar, och det var bra
- På ICA kan man sätta upp lappar, man kan också skrika det på stan, som jesustanten
- Göra känslomässiga uppvisningar, filmer

Hur tror du man skulle kunna förebygga näthat/nätmobbning? (108)

Informationsspridning (33)

- Prata om det mer
- Som jag sa där uppe, att man pratar om det så man förstår vad det kan leda till, hur allvarligt det kan bli
- Prata om det, egentligen tycker jag inte att Ask borde finnas

- Prata om det i skolan, ta in experter som kan prata om det, och inte dölja det och inte låtsas om det. Om man har syskon eller kusiner kan man prata med dem om vad man får och inte får göra
- Exempel på sociala medier, få höra historier om nätmobbning
- Prata mer om hur allvarliga konsekvenserna är, då kanske mobbarna slutar
- Sprida all den här informationen
- Man kan laga god mat, man kan meddela folk, typ hålla redovisningar för klasser och sånt som skolan anordnar
- Sprida info och man kan säga emot om man ser någon annan bli utsatt
- Göra säkrare på sociala medier eller prata om det med barn i små åldrar, och verkligen prata om dåligt näthat
- Man får mer information om de ser till att säga till
- Prata om hatbrott och nätetik i skolorna
- Förstå innebörden om allvaret, mer info i skolan
- Man berättar och ger exempel på vad som kan hända
- Diskutera konsekvenser
- Bilda säkrare nätverk, alla ska kunna våga berätta vad som händer och känna sig säkra, kunna anmäla folk på sociala medier skulle vara bra
- Jag tror om skolan informerar
- Man gör mer reklam och sprider att det inte är ok
- Att man ska prata i klassen om hur allvarligt det är
- Informera i skolan vid ung ålder
- Prata om det i skolan/hemma
- Prata om det hemma med sina föräldrar
- Om folk sprider via sociala medier tex Instagram
- Få mer kunskap om ämnet
- Prata om det i skolan
- Kolla på någon film som inte överdriver vissa scener, något som känns trovärdigt eller ha en person som blivit utsatt få komma till skolan och berätta, det skulle vara intressant
- Prata om det, göra övningar i skolan
- Ha någon som blivit det, berätta om hur det har påverkat dem och varför man inte ska göra det

- Genom att lära ungdomar vad som är rätt och fel eller genom att inte uppmärksamma det alls, för då skulle ingen få för sig att näthata
- Prata om det
- Informera folket om hur man ska bete sig på nätet
- Genom att berätta om konsekvenserna för de utsatta
- Uppmärksamma mer om det i skolan som konsekvenser och så, Instagrampolicy har blivit mer strikt med anmälningar och så

Polis/Lagar/straff (16)

- Polisen berättar om fall där folk (offrena) har mått så dåligt att den skadat sig och hataren fått straff. Informera
- Strängare lagar eller konsekvenser
- Lag
- Medierna pratar mer om avstängning, polis med mera
- Genom att straffa det skyldiga och hjälpa, stötta, skydda de utsatta så att de känner sig trygga och vågar säga vem som mobbar
- Polisen bryr sig och reagerar om man ser att någon får hat
- Att man ska tänka på vad man skriver och att det är brottsligt och att man inte får kränka ned folk
- Att man skulle kanske bli avstängd i en social medie i en viss tid om man skulle säga näthat
- Hårdare straff
- Hårdare straff för näthat, kommentarer
- Man hjälper de som blir nätmobbade genom att fråga dem vem som gjorde det och bestraffa dem
- Fängelse eller väldigt hög rätter
- Fängelsestraff
- Polisen, större straff om man får hat, bry dig inte
- Antingen att man är strängare på de apparna om att man kan bli avstängd
- Det skulle vara ett grovt straff om det inträffar
- **Vet ej (19)**
- Vet ej
- Vet ej

- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet inte, inte vara elak på nätet
- Går ej
- Går ej
- Ingen aning
- Ingen aning

Övrigt (40)

- Kunskap är allt
- Våga säga till någon
- Jag tycker att man kan ta bort Ask.fm ett litet tag och se om det minskar, om inte kan man ta tillbaka Ask.fm
- Går som sagt inte att hindra
- Ha nolltolerans och att kommentarerna inte kan skickas om de är elaka
- Ingen aning, det är därför folk fortsätter för man får inte stopp på dem
- Näthat går inte att förebygga. Det finns alltid folk som vill trycka ned andra, om man inte vill få näthat så får man sluta använda internet. Nätmobbning kan stoppas om man vet tillräckligt mycket om det.
- Bättre säkerhetskontroller på hemsidor och appar
- Genom att sluta hata
- Behövs inte

- Alla kan skriva Stoppa nätmobbning på alla språk på alla sidor och sedan häfta ihop dem så det täcker hela jorden.
- Stå för allt man skriver och säger på internet
- Inte hålla på att blanda sig i konstiga saker på sociala medier
- Om sociala medier håller mer koll på vad som händer och så ska man själv våga blocka, rapportera eller säga till sina föräldrar och vänner
- Göra känslomässiga uppvisningar/filmer
- Alla ska vara vänner
- Att man inte kan vara anonym, då skulle folk kunna göra fakekonton och skriva, det finns alltid en väg
- Var försiktig med vad du säger och skriver
- Att inte bry sig om man får näthat
- Man kan ha ett privat konto
- Markera att det är fel
- Att sluta ha sidor eller andra saker som kan göra att det uppstår närmobbning sedan om det händer, ta tag i det direkt
- Vet ej, men om ingen var anonym tror jag det skulle gå ner snabbt. Men fattar nog inte meningen i det
- Ta inte det mobbarna säger så personligt
- Radera appen eller kontot
- Moderatera chattar på sociala medier, blocka sådant som visar sig vara nätmobbning och då notifiera den utsatta och gärningsmannen, bland annat i skolan och föräldrar om det
- Att man är oskön
- ?
- Svara inte eller blockera
- Man skulle kunna
- Visa att det inte är okej ifrån föräldrarnas sida
- Man har en annan åsikt och enkelt blir arg
- Ta bort anonymiteten från vissa sociala medier, för att hindra att man kan nätmobba någon anonymt
- Det har varit hashtags och sådant men jag tycker det borde bli mer uppmärksammat hos de som styr Sverige också
- Genom att någon man bryr sig om blir utsatt

- Vara snäll
- Stoppa det
- Va?
- Inte gå in på sociala medier
- Inte använda sociala medier

Vad skulle få dig att uppmärksamma näthat/nätmobbing? (111)

Att jag själv/någon jag känner blir utsatt (37)

- Att någon man känner blir utsatt
- Om någon vän eller någon nära skulle bli utsatt
- Om en av mina vänner blev utsatta för det eller om jag blev utsatt för det
- Om mitt syskon blev nätmobbade, någon annan som står mig nära
- Inte elaka mot den här individen, utan individens familj, släkt och vänner
- Jag skulle bli uppmärksam inom det när jag ser hur det känns, om jag ej var med inom denna
- Om någon mer kompis blir utsatt
- Att jag blev utsatt fick mig att uppmärksamma det
- Att vara med om det själv eller att de utsatta var mina vänner
- Om vänner, jag, familj blir utsatt eller om jag ser någon väldigt grov kommentar
- Om någon känner sig ledsen
- Att folk blev ledsna
- Själv utsatt
- Om det händer mig personligen eller nära vän/familj blir utsatt
- Om det händer någon som är nära till mig
- Om det går så långt att man faktiskt mår dåligt av det
- Om det försiggick i min familj
- Exempel runt min ålder skulle uppmärksamma mer om det är någon jag känner som har blivit utsatt, men det har inte hänt
- Om någon i min närhet blev utsatt
- Grovt näthat och att någon tänker tankar om att ta självmord, någon i min närhet
- Om jag själv blev utsatt eller någon annan nära mig

- Någon när mig
- Om det var jag
- Om jag blev nätmobbad
- Om en vän blev utsatt
- Om någon i närheten har gått igenom det och man får veta hur allvarligt det här är med nätmobbning
- Kanske att en kompis blev utsatt
- Ifall någon annan skriver något taskigt om någon på nätet
- Om någon av mina vänner blir det
- Om man blir hotad med livet
- Om jag eller min kompis skulle må dåligt av det
- Om jag skulle varit med om det
- Om någon pratar om det eller är utsatt
- Om det händer mig eller någon nära vän eller familj
- Om det händer mig eller någon nära
- Om jag skulle bli det flera gånger
- Om det hände en kompis

Via sociala medier (9)

- Att man ser det när man är inne på sociala medier
- Exempel på sociala medier, får höra historier om nätmobbning
- Jag skulle uppmärksamma om det stod mer i tidningar och kanske på sociala medier
- Om det stod på sociala medier hur olagligt det är
- Om man tar upp det på nätet
- Om någon spred det på sociala medier, alla gör redan det
- Om det kom några och berättade om näthat i min skola
- Om det kom upp på Instagram
- Att man lägger in varningstexter på sociala medier, där man tex har reklam

Skolan (12)

- Skolan
- Att man speciellt går igenom det i skolan och hemma

- En presentation i skolan
- Jag är redan uppmärksamrad men jag kanske skulle bli ännu mer om skola och TV tar upp det ännu mer
- Komma till skolan och berätta, det skulle vara intressant
- Lärare
- Jag skulle lyssna mest på eller uppmärksamma mest vad om skolan eller familj tog upp det
- Jag tror om skolan informerar
- Om det talades mer om det i skolan
- En video man såg i skolan
- Prata om det i skolan

Vet ej/Inget (20)

- Vet inte riktigt, jag skulle aldrig göra det, ser det sällan också
- Vet inte, redan ganska informerad och bryr mig om det, kan väl prata mer om det med andra om skolan kanske bryr sig mer om sånt kanske
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Vet ej
- Inget
- Inget
- Inget
- Inget

Övrigt (33)

- Ta ett exempel på bestraffning på nätmobbning, böter osv som har inträffat
- Jag vet redan allt
- Om man märker att det är seriöst, att man märker att någon verkligen är taskig
- Om det händer flera gånger, om det är flera mot en
- Men alla taskiga frågor man någon får
- Event med gratis läsk
- Typ någon som höll en redovisning eller nåt
- Olika videos eller olika bilder
- Vi borde prata om det mer så folk fattar att det är fel
- Jag skulle "bakka" personen, lägga något smart argument till den som hatar så att hen får skämmas
- Via lärare, föreläsningar, familj, vänner och sociala medier
- Inget, jag tycker redan att det är hemskt
- Donald trump
- Om till exempel en stor förebild skulle berätta
- Otydlig fråga, svårtolkad
- Kanske får höra på någon som har varit med om det
- Samma som jag skrivit där uppe, att man pratar om det så att man förstår vad det kan leda till, hur allvarligt det kan bli
- Nyheter
- Om någon föreläste om det
- Om en kändis eller någon man ser upp till skulle uppmärksamma det
- Någon som berättar hur det negativt påverkar
- En övning
- Prata om det
- Om man såg mer om näthat till exempel reklamfilmer, så man vet hur det kan kännas och hur det går till
- Om det var väldigt grovt
- Svordomar, taskiga diskriminerande beskrivningar
- Polisen om de säger hur grovt brott det är och visar exempel och visar vad som hände med de som blev nätmobbade

- Att någon tog upp ett av de värsta konsekvenserna av näthat
- Göra känslomässiga uppvisningar eller filmer
- Kanske om någon har blivit utsatt för det/berättar om det
- Om folk vågar säga till om det för då skulle tex jag hjälpa så mycket jag kan
- Om någon tog livet på grund av nätmobbning
- Om man berättar om händelser av näthat

På vilken social kanal upplever du att det förekommer mest näthat/nätmobbing? Kryssa för ett alternativ (120)

Varför valde du ovanstående kanal?

Ask (13 +(18))

- Ask.fm, - Har hört att flera av mina vänners vänner har blivit utsatta där
- Ask - för alla orrar hänger där
- Ask - För att folk frågar ut personer på Ask
- Ask - För det är bara där jag har sett näthat/nätmobbing
- Ask - För där var jag mycket aktiv tidigare, har även sett andra som har blivit utsatta och de har stått om det i tidningen och gått på TV
- Ask - på Ask ställer folk många frågor om utseende och A-F på personer osv
- Ask - Eftersom att jag har kompisar som blivit trakasserade där
- Ask - Jag har hört av min kompis att hennes kompis klasskamrater var med om nätmobbning på Ask
- Ask - eftersom att på Ask är du fri att fråga vad som helst negativt, till exempel "Är du retarded eller fuckad?" Eller "kan du dö?"
- Ask - För att jag har hört att det händer där, fast aldrig upplevt själv
- Ask - För att jag har hört att det har varit taskiga kommentarer där och trakasserier och diskriminering, jag har hört att folk har gått ihop och dömt någon för utseende med mera
- Ask och annat nämligen nätmobbning.nu - för att
- Ask - jag har sett lite
- Ask - -

Ask.fm + anonymitet (45 (+6))

- Ask - för att det är anonymt
- Ask - Man kan kommentera anonymt
- Ask - för att folk är anonyma där och kan skriva vad de vill

- Ask - Eftersom att på Ask kan man skriva vad som helst med falsk identitet eller klicka i rutan anonym
- Ask - Folk kan lätt skriva hat anonymt, behöver inte skaffa ett hatkonto eller så
- Ask - eftersom att man kan ställa anonyma frågor känner folk inte av gränser
- Ask - för att det är anonymt
- Ask - på Ask kan man ställa frågor anonymt vilket gör så att folk tar sig friheten att fråga vad som helst
- Ask - För att där skriver alla anonymt och då tror folk att man kan skriva vad som helst
- Ask - man är anonym, lättare att skriva för ingen vet vem man är
- Ask - Ask är känt för att vara väldigt utpekande eftersom att man är anonym
- Ask - för att man kan vara anonym
- Ask - Man kan vara anonym
- Ask - Man kan vara anonym där, man kan lägga ut A-F där man alltså ska bedöma någons utseende och skriva allmänt taskiga saker
- Ask - Därifrån får man mest hat (mig också) anonyma människor kan skriva hur mycket de vill då utan att någon märker vem det är
- Ask - Där kan man skriva anonymt till andra
- Ask - för där kan man vara anonym
- Ask - Ask kan man använda till att skriva anonymt och det utnyttjar många
- Ask - Sidan är som gjord för nätmobbning, man skriver frågor anonymt och det förekommer ofta att man ska bedöma personers utseende mm
- Ask - På Ask eftersom att man kan ställa frågorna anonymt
- Ask - det är lätt att vara anonym
- Ask - man har alternativ att skriva anonymt
- Ask - På ask kan man skriva anonymt och då tänker man kanske inte på vad man skriver till en annan person
- Ask - Eftersom att där kan man skriva anonymt och det blir lätt mobbning då
- Ask - Eftersom att där kan folk vara anonyma och det är där jag har upplevt att folk har hatat mest
- Ask - för att man kan få frågor från andra, anonyma och det kan vara ganska taskiga frågor, exempel A-F på olika namn
- Ask - Eftersom att man kan vara anonym där och det är många som skriver hat

- Ask - Eftersom att där kan näthataren vara anonym och då vågar fler hata
- Ask - För att det går att skriva anonymt, lätt att skriva elaka kommentarer
- Ask - För jag har hört att det är många som har blivit utsatta där eftersom att man frågar anonymt och då kan vem som helst säga vad som helst utan att bli påkommen
- Ask - Eftersom att där kan man skriva anonymt, både bra och dåliga saker, oftast ganska kränkande saker
- Ask - på grund av att jag har sett mest kränkande kommentarer på denna kanal. Människor kan fråga saker utan att man vet deras identitet
- Ask - Därför där kan man vara anonym på ett helt annat sätt
- Ask - för att man kan mobba anonymt där
- Ask - där är man anonym
- Ask - för att man kan vara anonym
- Ask - det är där man skriver anonyma frågor
- Ask - för att på Ask kan man skriva anonymt och då kanske folk vågar skriva elaka saker
- Ask - för att man kan vara anonym på Ask
- Ask - för att man kan vara anonym där
- Ask - därför att man kan vara anonym på det och då tar många friheten till att skriva elaka saker till folk eftersom att de ändå inte kommer att bli avslöjade om någon inte har dens telefon
- Ask - För att där kan folk skriva vad de vill anonymt vilket gör att många skriver taskiga saker
- Ask - därför att där kan man anonymt kommentera dumma saker
- Ask - man kan ställa anonyma frågor där, har sett hur folk fått anonyma kommentarer, till exempel om utseende
- Ask - för att det är en applikation där du kan skriva precis vad du vill till en person anonymt, så den har jag sett mest hat på

Youtube (13 (+8))

- Youtube - För att man kan kommentera taskiga kommentarer
- Youtube - Älskar att läsa Youtube kommentarer, galna människor som säger galna saker
- Youtube - för att jag har fått hat på Youtube hur många gånger som helst

- Youtube - för att där är det inte så personligt
- Youtube - När man läser i kommentarsfältet till olika videos ser man ofta elaka kommentarer
- Youtube - För kommentarerna på videos är alltid enormt hatiska, om man går på internet ska man inte vara enkelt "triggered" så man måste ha en järnhud
- Youtube - för det är där folk visar mest av sig själv och då finns det mer som folk kan kritisera
- Youtube - Folk gillar att kommentera elaka saker bakom en skärm
- Youtube - för jag ser det hela tiden på både Youtube och iChat
- Youtube - kommentarer och skit
- Youtube - vet inte riktigt vilken som får mest, men jag använder mest den här sociala kanalen
- Youtube - vet ej
- Youtube - många lägger kommentarer om hur dålig personen är

Facebook (5 (+4))

- Facebook - i Facebooks kommentarsfält, evenemang, taggar osv hängs folk ut och alla informeras om de är vänner
- Facebook (Messenger) - för där kan inte andra ses vad som skrivs
- Facebook - för att Facebook är nätmobbade
- Facebook - Jag ser folk som mobbas på Facebook när andra lägger ut det på 9gag
- Facebook - eftersom att jag upplevt att det är så

Instagram (6 (+20))

- Instagram - för några jag känner bråkade seriöst och offentligt på Instagram
- Instagram - det skapas många anonyma profiler som utsätter folk
- Instagram - för att det är enklast att se även om Ask är anonymt, så är det nästan jobbigare att se vem som har skrivit och på Ask ser inte alla om du har fått något sånt
- Instagram - För folk kommenterar folks bilder taskigt
- Instagram - för där kan man lägga ut fula bilder på andra och skriva något taskigt
- Instagram - för att man fritt kan kommentera folks foton

Flervals (26 varav 24 har svarat Ask, 8 har svarat Youtube, 20 Instagram) (120)

- Instagram, Kik, Snapchat och Ask - för det flesta ungdomar använder de
- Youtube, Facebook, Instagram - För det är där jag har sett det förekomma flera gånger
- Facebook, Instagram, Ask, Periscope - Jag har hört talas om mest näthat där
- Instagram, Snapchat, Ask - Det finns mest personer som använder det
- Youtube, Ask - För att det är väldigt många människor som använder sig av de apparna
- Kik, Snapchat och Ask - för att man kan skriva till folk, Ask för att man kan vara anonym
- Twitter, Instagram och Ask - hört historier från vänner
- Youtube, Instagram och Snapchat - Varför inte
- Youtube och Ask - Jag valde Youtube för att man är lite mer anonym där och man vågar säga lite mer saker, jag valde Twitter för jag har hört att många har får hat därifrån, man ger ganska mycket information om sig själv och då kan någon säga något taskigt om dig som person
- Youtube, Instagram och Ask - För att de på Youtube tycker att någon ser speciell ut, Ask är du anonym och Instagram kan du lätt tagga vänner på
- Twitter, Youtube och Ask - -
- Instagram, Kik och Ask - Jag har sett att det händer mer saker där och att det kränker ner folk väldigt mycket och att de till och med vill ta livet av sig
- Instagram och Ask - för att där kan folk skriva anonymt, det de inte står för att säga anonymt, vilket leder till mycket hat
- Instagram, Kik och Ask - För jag tycker att det som sagt förekommer mest näthat på dessa sidor, har själv blivit mobbad via Ask och Instagram
- Instagram och Ask - Instagram för där kan man hitta på namn och det är enkelt att bara slå iväg en kommentar, Ask kan man vara anonym och då är det lätt
- Instagram, Kik och Ask - De yngre vet ej vad som är rätt och fel, dessa medier används av yngre och där är det lättare att vara anonym
- Kik och Ask - vet inte riktigt, jag har aldrig sett mobbning på de sociala medier jag använder, men har hört en del om ask
- Instagram och Ask - -
- Instagram och Ask - det är den kanalen mest ungdomar använder sig av
- Instagram och Ask - -

- Twitter, Facebook, Instagram och Ask - -
- Twitter och Youtube - för att många olika personer samlas på en liten plats
- Instagram, Kik och Ask - Jag har hört att på Ask kan främlingar hitta din profil, jag har också hört att folk har blivit nätmobbade på Ask
- Twitter, Youtube, Instagram, Snapchat, Ask, Kik - därför att mycket mobbning pågår där
- Instagram, Snapchat och Ask - -
- Twitter, Facebook, Instagram och Ask - vet ej, tog på instinkt
- Instagram och Snapchat - -
- Facebook och Ask - eftersom att på Ask skriver man anonymt och vad man vill, jag har bara sett mycket på Facebook

Övrigt (10)

- Annat nämligen: CS Go - rage
- Annat nämligen: Inget
- Kik - För att man kan nå de personer som man vill, utsätta personligen
- Kik
- Periscope - för det sker mobbning IRL där
- Snapchat - För att folk lägger upp fula bilder på folk enklast där
- Twitter - för att det är ett väldigt stor social kanal
- Youtube och Ask - kommentarer
- Vet ej
- Vet ej

10.3 LATHUND KOMMUNIKATIONSPLAN

Bakgrund

- Vad är näthat
- Definiera begreppet

Nulägesanalys

- Definitioner
- Handling
- Konsekvenser
- Åtgärder

Målgruppsanalys

- Vilka är de
- Var interagerar de
- Hur interagerar de

Mål

- Kortsiktiga
- Långsiktiga

SWOT

- Styrkor
- Svagheter
- Möjligheter
- Hot

Kommunikationsstrategier

- Berättelser
- Kreativitet
- Integrera ungdomar
- Skapa dialog

Budskap och kanaler

- Försöka använda digitala hjälpmedel (utgå från ungdomarnas perspektiv, vad vill de använda)
- Anpassa budskap efter mottagaren (Glöm ej att reflektera över aktuella referensramar, de är knapphändiga)

Utvärdering

- Kontinuerligt
- Tydligt
- Åtgärdsförslag på misslyckanden